

dpm

drámapedagógiai magazin · a magyar drámapedagógiai társaság periodikája
72. szám

dpm

**drámapedagógiai
magazin**

**a Magyar
Drámapedagógiai
Társaság periodikája**
72. szám
(2021/3)

ISSN 1588-0303

A kiadó címe: 2111 Szada,
Székely Bertalan u. 1/C
Postacím: 1022 Budapest,
Marczibányi tér 5/A
telefon: (70) 3353959,
(20) 2820861
honlap: www.drama.hu
e-mail: drama@drama.hu

Felelős szerkesztő:
Kaposi László
telefon: (70) 3824670
e-mail: kaposi@drama.hu

Felelős kiadó:
az MDPT elnöke

**Borító és belív grafikai
megoldásai:**
Hevesi Andrea

Támogató:
A Drámapedagógiai Magazin
megjelenését a Nemzeti Kulturális
Alap támogatja

Számlaszámunk, amelyre az érdeklődők befizethetik a Magyar Drámapedagógiai Társaság tagdíját és amelyen támogatják a Drámapedagógiai Magazin megjelenését: 11701004-20065946

TARTALOM

A felelős szerkesztő jegyzete 2
(KL)

*Weöres Sándor Országos Gyermekszínijátészó
Találkozó és Fesztivál – 2021* 6

Beszámolók: Ákli Krisztián, Balla Richárd, Bojkovszky Zsolt, Dolmány Mária, Gyevi-Bíró Eszter, Halmos Ildikó, Körömi Gábor, Pátkay Mónika, Patonay Anita, Pesti Arnold, Szabó Gergely, Szivák-Tóth Viktor írása

A pécsi országos fesztiválról 22
id. Bagossy László és Pap Gábor Papesz írása

*Műhelynapló – a Kockó című, kisfilmmé lett
színdarab munkafolyamata* 31
Éles Eszter írása, Kiszely Diána jegyzetével

A borítón:
Közösségi játék Körömi Gábor vezetésével – pillanatkép
a pécsi országos gyermekszínijátészó fesztiválról

Fotó: Tóth László

A felelős szerkesztő jegyzete

A harmincadik WSO

Nem vertük a dobokat, hogy kerek évfordulónk van, mekkora nagy ünnep ez... Tettük csendesen, amit tehattünk – korlátok és korlátozások közepette végeztük önként vállalt feladatunkat. Talán azért sem írtuk ki a három ikszet mindenhová, mert a jól ismert kényszerű okok miatt nagyon más lett a tavalyi év és az idei is. És egyáltalán nem biztos, hogy minden megkezdett egészenk számít. A huszonkilencedik WSO-ra neveztem, de a harmincadikra érkeztem??? A sorszámok innen kezdve elvesztették jelentőségüket. Csak a pályázatokat érdekelhetete talán, de azt hiszem, őket sem igazán, hogy most melyik, hányadik országos találkozó az, amin éppen vagyunk vagy voltunk. Az számított csak, hogy történt-e valami.

Nem számít világmegváltó ötletnek, de egyszerűsít: javaslom és képviselem is, hogy csak az adott év, a dátum szerepeljen megkülönböztetésként a WSO elnevezésében, és ne a sok-sok iksz a római számokban.

WSO – 2021

Azzal a soha nem várt és nem remélt tudással kezdtünk bele a szervezésbe, amit az előző tanév, az előző „WSO-évadunk” világhírű tapasztalata hozott: tudtuk, hogy semmi nem biztos, és ami annak látszik, az pedig végképp nem.

Beszámítottuk azt is, hogy bármilyen szervezési lépést teszünk, várhatóan szükség lesz az ismételt átszervezésre. Rosszabb esetben átszervezések sorára. Éppen ezért már az országos felmenő rendszerű eseménysorozat elindításakor, a kiírás fázisában is számot vetettünk azzal, hogy csak egy szokatlanul rugalmas tervnek lehet esélye arra, hogy a végén lesz is belőle valami. Éppen ezért próbáltunk, amennyire csak lehet, be- és megengedőek lenni, kinyitni minden általunk ismert kaput. Az hamar látható volt, hogy a fő cél a magyar gyermekszínház életben tartása lesz, kevésbé „dramatizálva”: a folytonosság biztosítása. Minden lépésünk mögött ennek kell meghúzódnia.

Meghirdettük a 2021-es esztendő országos találkozóját.

Regisztráltattuk a csoportokat, ha valaki az előző évben már megtette ezt, akkor azt érvényesként kezeltük, nem kellett újra beadnia, legfeljebb megerősítenie. Jöhet rég elkészült vagy régóta készülő előadás is, jöhet, ami nincs készen, de már valami megmutatható belőle, és jöhet csoport előadás nélkül, akár bemutató próbával, vagy próbarészlettel, de minden nélkül is, akár csak azzal a szándékkal, hogy mi „jövőre szeretnénk színházzal foglalkozni”, és most megnézzük, mások miként csinálják, hol tartanak. Ha úgy adódik, akkor egy csoport több előadással is örömmel látott vendég lesz. És hozhatók alkalmi műsorok, köztük az ünnepi műsorok is.

Ami eleinte a legnagyobb munka – szerveztük a megyei és fővárosi partnerséget: azon szervezetek és intézmények sorát, akik az összes létező bizonytalanság ellenére kinyilvánították szándékukat, hogy ha mód lesz rá, akkor megrendezik a WSO valamelyik szintjén a megyei, fővárosi-kerületi, vagy éppen a regionális bemutatót. No, meg az országost. És ehhez sikerült szervező partnerek sorát találni. Nem mindig a lelkesültség volt csak a csatlakozás mögött: néha prózai volt adta a háttér: kaptunk tavaly támogatást, elkölteni nem tudtuk, visszaadni butaság lenne, hátha most meglesz a „fedezet”.

És szerveztük a zsűrit is: a minden évben frissített zsűrilistánkon szereplő kollégáink is vállalták a közreműködést: ha lehet menni, ők tenni fogják a dolgukat. (A frissítés többnyire fiatalítást jelentett.)

2021-ben az újabb lezárások az iskolákat hamar érintették. A művészeti csoportok, szakcsoportok munkáját – főleg, ha több osztályból érkeztek a csoport tagjai – eleve blokkolták a rendelkezések. Amikor végre jött a feloldás (a tanulók életkorától függően különböző időpontokban), akkor annyi mindent kellett pótolni az iskolákban, hogy a csoportmunka vagy nem is indult újra, avagy indult, de redukált formákban – a sokadik helyre szorult.

Mindennek együtt köszönhető az, hogy 2021 tavaszán valós térben, személyes találkozással jóformán semmit nem lehetett szervezni.

Online: aminek teret adhattunk, az a „tavalyról megmaradt”, vagyis az előző tanévben, esetleg az első félévben létrejött előadásokról, sok esetben inkább megkezdett próbafolyamatokról készült felvételek bemutatása: az *online szemlézés*. Meglepően és meglehetősen sok felvételt kaptunk. Ezeket három csomagban tettük elérhetővé a rendelkezésünkre álló online felületen. Véleményeztük is az előadásokat, melyekről szintén online formában szakmai beszélgetés is létrejött.

Igen, ezek szakmai események voltak, fontossá váltak, de természetesen csak töredékesen tudtak valamit is (ha egyáltalán tudtak) pótolni abból, ami addig megszokott és természetesnek mondható volt. A szakembernek az „online” is adott valamit, de a gyerekek abból az élményből, ami velejárója volt az „offline” találkozóknak, semmit sem.

A járvány miatti szabályozás nálunk jóformán mindent ellehetetlenített, míg a helyzetet valamivel szabadabban kezelő területeken (*más országban* – erről a DPM előző lapszámának szerkesztői jegyzetében írtunk már), ha nem is a legjobb évek formáját hozva, de létrejöttek találkozók, azok összes pozitív hozadékaival: az utazással, a személyes jelenléttel, a találkozással, a sikerrel, a tapssal vagy éppen a közös tréningekkel.

Nem adtuk fel: 2021 nyarának végén ismét meghirdettük a nem is kissé leegyszerűsített felmenő rendszert, az őszi gyermekszínjátszó találkozók sorát. Ehhez természetesen új időpontokat, néha új szervező partnereket, vagy csak éppen új helyszíneket kellett találnunk.

Találtunk, ha nem is mindenütt. És vihettünk tovább előadásokat az online mustrából is.

Mindenki tudja, a gyermekszínjátszó csoportok nem úgy működnek, hogy bemennek ősszel az iskolába, művelődési házba, egyházi közösségi térbe, ki hová tud, és ripsz-ropsz összehoznak egy fesztiválon is indítható előadást. Csoport épül előbb, közösségépítés párhuzamosan az egyéni fejlesztőmunkával, közös témakeresés, rengeteg improvizáció, és előbb-utóbb a bizonyosság, hogy mit is kell csinálnunk, majd jóval később arról is valamiféle közös tudás, hogy azt a „mit” „hogyan” kéne. Mire ide eljutunk, áprilisen tart a naptár... Ha a csoportvezető felől nézzük, akinek van előadása szeptemberben vagy október elején, az megőrizte, tovább vitte valamiért, például azért, mert éppen nem végzősökből állt a csoportja... „Van még benne”, mert kevés előadás volt belőle, nem tudta eleget játszani a tanév vége felé. Az is megeshet, hogy nem készült el tavasszal vagy a nyár elejére, és ősszel fejezi be.... És talán azért is, mert a darab maradt meg összekötő kapocsnak a csoport számára. A részvétel egy akármennyire is korlátozott hatókörű megyei bemutaton összeránthatja a csoportot és ehhez egy darab vagy darabrészellet jó beugrónak tűnik: mégsem megyünk üres kézzel.

Nem találgatunk tovább. Volt olyan megyei találkozó, ahol csak tréninget vezettek a máskor zsúrozó kollégáink, és olyan is akadt, ahová mindenki előadással érkezett.

Az magában egy csoda, hogy az őszi szünet első napjaira összehozható volt az országos gyermekszínjátszó fesztivál, és nem is akármilyen programmal. Nagy köszönet utólag is a befogadó

városnak, Pécsnek, kiemelten az Apolló Kulturális Egyesület és a Bóbita Bábszínház munkatársainak: nélkülük ez a rendezvény nem jött volna létre. És még mindig csodaszamba megy a Zsolnay Kulturális Negyed, ott eltölteni pár napot, nem akármilyen program. Lapunkban beszámolunk az október első három hetében megtartott megyei vagy regionális hatókörű találkozóról, időnként teljesen tárgy- és leltárszerűre sikeredett rövid beszámolók mellett néhány alaposabban kidolgozott írás is olvasható a következő oldalakon. Külön ajánlom az olvasó figyelmébe az országos fesztivál zsűrijének visszatekintését.

Nem jelent meg a pályázati kiírás... Az országos fesztivál nem csak bemutatósorozat, hanem szakmai fórum. „Szakmáztunk” is: egészen pontosan lehetett látni a fesztivál alatt a közeljövőt, mert nem jelent meg 2021 augusztusában, de szeptemberében sem az a pályázat, ami évtizedek óta lehetővé és tervezhetővé tette a hagyományosan a naptári év első felében megrendezésre kerülő országos, felmenő rendszerű találkozók támogatását. Akkor még úgy gondoltuk, hogy a pályázati kiírás elmaradása, ez a komoly szakmai hiba még jóvá tehető, a hatására előre láthatóan kialakuló helyzet rendezhető.

Annak a pályázatnak a szerepe, aminek a döntése már decemberben meg kellett volna, hogy szülessék, hogy januárban a rendezvények elindíthatók, szervezhetőek legyenek, az nem pótolható egy olyan január végi kiírással, amire a döntés májusban születik meg, illetve válik nyilvánossá, a pénz meg ki tudja mikor érkezik majd. (Maga az anyagi keret is roppant szűk volt, továbbá a teljes naptári évre kellett intézményeken, szervezeteken belül versenyeztetni a programokat, ráadásul a pályázók csak egy-egy témát adhattak be.)

A mi szakterületünkön dolgozó civil szervezetek nem tudnak átcsoportosítani, mert nincs miből: akik programtámogatással végzik munkájukat a köz érdekében, mert működési támogatás nem jut nekik, azoknak nincs miből áthidalni a pénzügyi nihilt, az éppen be nem érkező támogatásokat. Ennek eredményeként nem hirdethetik meg azt a programot, amiről tudják, hogy hagyománya és jelenbeli értéke egyaránt jelentős, ami nekik személyesen is fontos, de amibe belekezdeni – pénz nélkül! – könnyen az érdeklődők, az érintettek teljes becsapása lenne, felelőtlen megoldás.

A kulturális irányítás vezetőihez kellett fordulnunk a helyzet átmeneti rendezése érdekében. Tettük is. (Ennek a krízisnek a folytatása 2022-es számainkban várható. Reméljük, lesz támogatás a megjelentetésükhöz...)

Támogatók: A 2021 őszén lebonyolított országos gyermekszínházi találkozót támogatója a Nemzeti Kulturális Alap Közművelődés Kollégiuma, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő és a Nemzeti Tehetség Program volt.

A program megvalósítását támogatta intézményeinek díjmentes rendelkezésre bocsájtásán keresztül Pécs Megyei Jogú Város, és rengeteg befektetett energiával segítette az Apolló Kulturális Egyesület.

E lapszámunkban a 2021-es WSO beszámolóit követően olvasható egy izgalmas munkába betekintést adó műhelynapló – beszámoló a MesterCraft csoport *Kockó* című előadásának (és rövidfilmjének) létrejöttéről, a játék, a tréningmunka, a színházi felől indulva, a szöveg születésén át a majdnem létrejött színházi előadásig, és azt követően a rövidfilm készítéséig tartó folyamatról.

Weöres Sándor Országos Gyermekszínház Találkozó és Fesztivál – 2021

Online szemle – 2021. június 5-6-7.

Közel negyven előadás felvételét tették elérhetővé számunkra az előadások alkotói. A felvételekből három válogatás készült. **Az országos fesztivál eredetileg tervezett időpontjában tettük közzé ezeket a válogatásokat.** Mint minden válogatás, ez is szubjektív: a „mit kell mindenképpen”, a „mit érdemes” mellett a „mit szabad” (és „mit nem szabad”) megmutatni egyaránt (ha nem is egyformán) fontos szempont volt.

Ha valami nem került be a válogatásokba, az egyáltalán nem biztos, hogy értékbeli visszajelzés. Meglehet, hogy sokkal inkább arról szól, hogy a kapott/látott fázisképet jobb lenne a nagyobb nyilvánosság kizárásával, külön megbeszélni: a produkció vagy a résztvevők védelme miatt. Sok esetben csak részletet állt módunkban megmutatni!!! Kértük játszóktól, nézőktől, rendezőktől is, hogy ezt vegyék figyelembe.

A válogatások közül az első június 5-én landolt a neten. Az első válogatásba azok a felvételek kerültek, amelyek a videós-filmes-fotós-zoomos eszközökből többet használtak: néha annyival többet, hogy a műfaj is kérdésessé vált (színház vagy film?), de éppen ettől izgalmas is volt, nem ritka, hogy egyszerre láthattuk a korlátokat és a lehetőségeket is nagy mértékben kitérítő kreatív ötleteket.

A második adag, az újabb válogatás június 6-án érkezett: az alsó tagozatosok játéka, majd 7-én a felsősöké.

A felvételek sorrendje a következő:

1. rész

- Art Osztály (zöld csoport) – *A piros láb*, Szigetmonostor Faluház, Kas Kriszta
- Létra Klub – *Egy osztály emlékei*, Világszép Alapítvány, Budapest, Fazekas Anna Dorottya
- Art Osztály (kék csoport) – *Unatkozók viadala*, Szigetmonostor Faluház, Kas Kriszta
- SzínreLépdelők 1. – *Én-napló 1.*, Szávitri Alapítvány, Miskolc, Szeszák Szilvia
- Napsugár Gyermekszínház – *Farkas és Piroska*, IV. Béla Katolikus Általános Iskola és AMI, Jászfényszaru, Kovács Tímea
- Tiéd a színház! színház csoport – *Az egri Csillagok háborúja*, Bocskai István Általános Iskola, Alapfokú a Művészeti Iskola és Kollégium, Hajdúnánás, Jeles Éva
- Zsákhanga Nyüzsizínház – *Ne is beszéljünk róla!*, Simándy József Ált. Isk. és AMI, Kistarcsa, Nagy Mónika és Cziffer Vera
- Sz. Lendvai KAI – *Értékek útján*, 1. számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola, Lendva, Szlovénia, Kusek Žana
- Mestercraft – *Kockó (részlet)*, IX. Kerületi Molnár Ferenc Magyar- Angol Két Tanítási Nyelvű Ált Iskola, Budapest, Éles Eszter

2. rész

- Huncutkák – *Süsü*, Szacsvey Imre Általános Iskola, Nagyvárad, Románia, Rusz Csilla

- Huncutkák utánpótlás – *Költői verseny*, Ajak Tamási Áron Katolikus Általános Iskola, Tormáné Szabó Ilona
- Vörösmarty színjátszó csoport – *A pletykás asszonyok*, Kiskunlacházi Általános Iskola és EGYMI, Sörösne Gőcze Katalin
- Érdi hangyácskák – *Imbolygó iskolabolygó*, Érdi Körösi Csoma Sándor Általános Iskola, Nagyné Balázs Gabriella
- Vackor Csoport – *A bátyám öccse*, Szent József Iskolaközpont, Szekszárd, Bertáné Hargitai Margaréta
- Tücsök Csoport – *Pattog a labda*, Kecskemét Vásárhelyi Pál Általános Iskola, Vass-Eysen Ábel
- 4. osztályosok – *Raplehem*, Istvánffy Miklós Általános Iskola, Szigetvár, Osztopányi Rózsa

3. rész

- CsepPet – *Levetkezett gönceink*, CsepPet Kicsik (a nagyok közreműködésével) – Az ördög nem alszik Érsekvadkerti Petőfi Sándor Általános Iskola, Fontányi Andrea
- Huncutkák – *A selmeci imposztor (próbarészlet)*, Ajak, Tamási Áron Katolikus Általános Iskola, Tormáné Szabó Ilona
- Pafff Színpad – *Szent Antal szerencséje*, Országgh Kristóf Általános Iskola, Sirok, Rajnavölgyi Vilmos
- Dobókockák – *A kövé vált birodalom*, Kunszigeti Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Szabó Gergely
- Bendegúzok – *A fagyos király*, Országgh Kristóf Általános Iskola, Sirok, Gál Zoltán
- Emberke Színjátszócsoporthoz – *Hol vagy, anyó?*, Csepeli Fasang Árpád AMI SZÍN-PAD-KÉP Tagintézménye, Majorné Szekeres Edit
- G.B.C.S. – *Az éj harmata*, Csepeli Fasang Árpád AMI SZÍN-PAD-KÉP Tagintézménye, Körrömi Gábor
- Refizetek – *Walesi bárdok*, Kecskeméti Református Általános Iskola, Boldis Anna Kornélia
- Keresztöltés – *Láthatatlan kötelékek*, Szent József Iskolaközpont, Szekszárd, Bertáné Hargitai Margaréta
- Honvéd Kaszinó Városi Színpad – *Október 23.*, Kanizsai Fiatalok Közössége Egyesület, Nagykanizsa, Fási Barnabás

KL

Offline találkozók 2021. október 2-20. között

Budapesti találkozó – színjátszó ünnep a Marczin

2021. október 2.

Kedves Olvasó!

2021. október 2-án a Marczibányi téren végre sok „drámára éhes” gyermek, rendező, csoportvezető, hallgató, szülő és szervező találkozhatott egymással.

Régóta vártuk ezt a pillanatot! Hogy miért?

A XXX. Weöres Sándor Országos Gyermekszínpad Találkozó alapos előkészítő munkájára nem csak a kerek szám adott okot, hanem mivel a pandémia már a XXIX. WSO-t is online

megrendezésre kényszerítette, tettvággyal teli elnökség várta, hogy ismét méltó módon ünnepezhessük a gyermekszínházi ünnepét.

Am a járványhelyzet megint átírta a már kidolgozott forgatókönyvet. Így alkalmazkodva a hét-ről-hétre változó állapotokhoz, az éjszakába nyúló online megbeszélések eredményeként, 2021. október 2-án megrendezésre kerülhetett a XXX. WSO rendhagyó formája, a SZÍNHÁTSZÓ ÜNNEP a Marczibányi téren.

Izgatottan gyülekeztünk a kamarateremben és 10 órától 30 gyermek és 30 felnőtt önfeledt keveredéséből, újra boldog nevetéstől, játékos kacagástól visszhangzott a ház! Körömi Gáborral karöltve „fát vágunk”, „lőversenyen szaladgáltunk”, s kerestük a legmókásabb kézfogós barátainkat. A drámajátékos foglalkozások két csoportban folytatódtak tovább. Jómagam egy játékos mozgástréninggel, míg Körömi Gábor szoborjátékokkal tarkított improvizációt előkészítő gyakorlatokkal tette felejthetlenné ezt a rég várt napot.

Őszintén szólva, valóban nehezünkre esett abbahagyni a játékot, mégis szívesen tettük, hiszen tudtuk, hogy egy röpke félórás ebédidő után izgalmas előadások megtekintésére lesz lehetőségünk.

Megtisztelő volt számomra, hogy idén Szakall Judit mellett kaptam lehetőséget a szakmai véleményem elmondására. Vele minden eszmefuttatás felemelő! Változatos műfajok, különleges formában követték egymást. Boldogan sodródtunk az eseményekkel, s a szakmai megbeszélés legfontosabb pillanata volt, mikor mindketten hálánkat fejezhettük ki a megjelent csoportok gyermekeinek, rendezőinek, hiszen az ő kitartó, minden várakozásunkat felülmúló munkájuk, kreatív ötleteik tették lehetővé, hogy a gyermekszínházi túlélje az elmúlt 2 évet. Ennek eredményeként délután öt csoport töretlen lelkesedéssel birtokolhatta a színpadot.

Kis Tibor vezetésével a Páratlan Pupákok csapata, bár három főre apadt, mégis színészi játékuk feledtette velünk mindezt. Olwen Wymark *Mi hárman* című művét állították színpadra, s bár a próbafolyamat Tibor elmondása szerint egy lyukasórára, egy-egy óra közti szünetre korlátozódott, a karakterek megformálása, a színészi játék belsővé válása így is példaértékű volt.

Az Aranyos Kamaszok *Kamaszágok* című előadása Lossos Borbála rendezésében most felvétel formájában szórakoztatott bennünket. A nézőtér felhangzó kacajokból egyértelműen kiderült, hogy a digitális bennszülöttek, az online világot uraló gyermekeink miként is vélekednek rólunk, szülőkről, akik csupán digitális bevándorlóként próbáljuk értelmezni a világ felfokozott tempóval sodródó eseményeit. Szórakoztató, ám igencsak elgondolkodtató soraik mindenkiben mély nyomot hagyhattak.

Am merengésünk hamar szertefoszlott, mikor az Érdi Kishangyák *Imbolygó iskolabolygó* című előadása, a kisiskolások bájos világát tárta elénk. Jó volt nézni, ahogy Nagyné Balázs Gabriella, a csoport vezetője, rendezője a nézőtér soraiból együtt él az előadás minden pillanatával. Békés Márta sorain keresztül görbe tükörben láthattuk az iskolai élet szépségeit, melyet változatos műfajokkal, a népdaltól a rapig keltettek életre az Érdi kishangyák.

Éles Eszter rendezésében egy új műfajjal, a filmen megelevenedő drámás- és szerkesztett játékkal ismerkedhettünk meg. A MesterCraft csoport mottója: „Kell egy hely, ahol biztonságban érzem magam” jól tükrözi a gyerekek érzelmeit, belső gondolatait, melyeket a pandémia alatt kialakult elszigetelődés során éltek át. Bár Esztert a kényszer vezette, operatőri munkája kiváló művészfilm hatást eredményezett. Munkája elismerésre méltó.

A nap megkoronázása volt az a katartikus pillanat, melyet Koltai Judit csoportja a *Lila álmotól a Fekete országig* előadása keltett a nézőkben. Babits Mihály Fekete ország című versének átdolgozása Tóth Regina munkáját dicséri, mely megmutatta számunkra, hogy a Pogácsa az

Arénában Színkör tagjai hogyan jutottak el a tavaly bemutatott Lila álomtól egy év alatt a Fekete országig. A szünni nem akaró taps méltó zárása volt ennek a Színjátszó Ünnepeknek.

Köszönettel tartozom még az Apor Vilmos Katolikus Főiskola drámapedagógus hallgatóinak, akik a nap első percétől az utolsóig együttműködtek velünk. A Dráma van csoportnak, akik Tollár Ivett vezetésével minden pillanatot megragadtak a tanulásra, a csapatépítésre, ezzel segítve a mi munkánkat. Külön köszönet Bánkúti Csengének, Heves Nórának, Petrik Sárának és Sárközi Máténak, hogy a színjátszó gyerekeknek vidám játékos foglalkozást tartottak, amíg a csoportvezetők a szakmai beszélgetésen vettek részt.

Már várom a következő hetek Színjátszó Ünnepeit a többi helyszínen, hogy novemberben a pécsi országos rendezvényünkön újra találkozhatunk a Weöres Sándor Gyermekszínjátszó Fesztiválon!

Pátkay Mónika

Vas megyei találkozó

Celldömölk, 2021. október 6.

A XXX. Weöres Sándor Gyermekszínjátszó Találkozó Vas megyei fordulójának szervezése és megvalósítása több szempontból is nehézségekbe ütközött. A tavaszi események mindenki előtt ismertek, a járványhelyzet nem tette lehetővé a találkozó szokott időben való megtartását. A tavasszal közzétett felhívásra mindössze két csoport jelentkezett, ami (sajnos) folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A tavaly kezdődött pandémiás helyzet a megyében működő vagy a megyében korábban működő csoportok életét alaposan megnehezítette. A nem reprezentatív személyes kutatásomból az derült ki, hogy vagy a gyerekek fogytak el a különböző csoportokból, vagy az adott drámatanár/pedagógus érdeklődése/foglalkozása fordult más irányba. A Soltis Lajos Színháznak szívügye a WSO – hét évvel ezelőtt ezért is vállaltuk fel a találkozó megyei fordulójának szervezését és lebonyolítását. Azonban minden erőfeszítésünk ellenére Vas megyében évről évre kevesebb csoport jelentkezik. Korábban a Dramatikus Nevelés Hete program-sorozat keretén belül próbálkoztunk workshoppal, előadásokkal, de nem járt sikerrel küldetésünk. A színházunk által működtetett gyerekcsoportok adták az utóbbi időben a találkozó résztvevőinek többségét, de a saját csoportunk jövője is kérdésessé vált.

Mindezen előzmények után próbálkoztunk a találkozó őszi lebonyolításával. A saját csoportunk létszáma megfeleződött, a másik jelentkező csoport pedig visszalépett. Egyszóval nem maradt gyermekszínjátszó csoport a megyében. A találkozót ezért újragondoltuk. Szerettünk volna egy műhelytalálkozót, jelentkező hiányában azonban meghiúsult. Végül a XII. Soltis Lajos Országos Színházi Találkozó keretén belül hívtunk meg általános iskolásnak készült színházi nevelési előadásokat. Október 6-án 10 órától a Soltis Lajos Színház *Röppálya* című előadásán vett részt a Celldömölki Városi Általános Iskola két 8. osztálya. Ugyanezen a napon láthatták a gyerekek a Kollázs Kulturális Műhely *A muter meg a dzsinnek* című előadását. Az előadáson 7. osztályosok vettek részt. Október 8-án pedig a felvidéki Vekker Műhely *Nem csináltam semmit* című előadására hívtunk 6. osztályosokat.

A három színházi nevelési előadás 70 fő résztvevővel valósult. Örültünk, hogy végül valamilyen formában ingyenes és értékes élményt tudtunk teremteni a megyei találkozó égisze alatt. Örömmünk kissé keserédes, hisz a gyermekszínjátszás megyei ünnepét gyermekszínjátszó előadások nélkül tartottuk.

Pesti Arnold

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei találkozó

Ajak, 2021. október 8.

Közösségi létezés

Perényi Balázs kollégámmal Ajakon jártunk 2021. október 8-án, pénteken a Magyar Drámapedagógiai Társaság képviselőjében, hogy megnézzünk két gyermekszínházi előadást a Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozó Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei bemutatóján.

Két előadást láttunk az Ajaki Tamási Áron Katolikus Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola tanulóitól Tormáné Szabó Ilona rendezésében. A nagyobb csoport, a Huncutkák, amely 6-7-8. osztályos tanulókból áll, Mikszáth Kálmán *Tavaszi rügyek* című novellája alapján *Az imposztor* című előadást mutatta be. Az iskola fiatalabbakból álló csoportja, a Huncutkák utánpótlás, ahova 4-5. osztályos gyerekek járnak, Lázár Ervin *Négyszögletű kerek erdő* című művéből a *Dömdö-dömdö-dömdödöm* fejezet nyomán *A költői verseny* című előadást játszotta el.

Meghatározó élmény volt mindkét alkalommal, hogy az ajaki iskola fiataljai, óvodásai megnézték osztálytársaik, iskolatársaik előadásait, akik különös és humoros színházat csináltak az iskola tagjai, tanárai számára péntek délelőtt. Az esemény létrejöttéhez nagy adag nyitottság kellett az iskola vezetése részéről, csak így születhetett meg egy ilyen közösségi alkalom, amikor színházat nézhetett kicsitől a nagyig mindenki. Azért is írtam, hogy színházi esemény jött létre, mert mindkét csoport játszóival valódi színházi pillanatok, csendeket tudott teremteni az előadások alkalmával. Nehéz feladat 100-150 fő előtt játszani ennyi idősen, de a játszóknál ez a nehézség nem volt érzékelhető. Lenyűgöző volt látni mindkét gyermekszínházi csoportnál, hogy bátran léptek színpadra, hogy nem zavarta őket az óriási közönség. A diákok bejátszották a színpadot, odafigyeltek a hangerőre is, hogy még az utolsó sorban is hallják a nézők a párbeszédet. A játszó uralták a teret és a helyzeteket is, hiszen még a közönség nevetéseit is ki-várták, és úgy folytatták a játékot.

Az imposztor történetében a szereplők intenzíven élték a helyzeteket. Élvezték a történetet, a történet adta helyzet- és jellemkomikumot. Izgalmas szituációkat hozott létre Tormáné Szabó Ilona, melyeket a gyerekek nagy erővel és energiával játszottak ki. Közösségi élményt jelentett az előadás a szereplőknek és a közönségnek egyaránt.

A másik gyermekszínházi előadásban, *A költői verseny* című mesejátékban intenzíven és impulzívan voltak jelen a szereplők. Érezhető volt, hogy a gyerekek szeretik játszani a történetet, élvezik minden pillanatát, és ők is élik és értik a humorát.

Tormáné Szabó Ilona rendezése a gyerekek számára mindkét alkalommal megadta a lehetőséget arra, hogy a közösségi létezés öröme megszülessen a közönség és a játszóknak egyaránt.

Patonay Anita

Regionális műhelytalálkozó

Keszthely, 2021. október 9.

Az idei évben a járvány nagyon furcsa helyzeteket teremtett, és a csoportok, csoportvezetők munkáját is jelentősen megnehezítette. Ebben az időszakban talán még nagyobb jelentősége van egy-egy találkozóknak, műhelymunkának.

Nem csak a bemutatók sorát vártuk és vágytuk már nagyon, de az elmúlt bő másfél év olyan problémákat is generált, amikhez alkalmazkodnunk kell, meg kell tanulnunk egy új közegben, új szemlélettel dolgozni.

Ehhez is adott nagy segítséget a keszthelyi találkozó, ahol a csoportoknak ismét volt lehetősége a találkozásra, egymás munkájába való betekintésre, közös tréningeken való részvételre.

Pap Gáborral érkeztünk a Balaton-parti településre, ahol a Balaton Színház ad otthont a találkozóknak évek óta. Műhelyfoglalkozást vezetni érkeztünk. A résztvevőket a színjátszás két fontos területébe igyekeztünk beavatni, elindítani. A gyerekek és felnőttek közös játékában egyfelől a zeneiség, a saját hang, a saját test mint hangszer, az egyszerű hangokkal való játékok zeneiségével ismerkedhettek a gyerekek és a csoportvezetők. Olyan játékokat tanulhattak meg, melyek segítségével bármikor hangulatot teremthetnek egy színpadi pillanathoz, amelyek tovább fűzésével, kis fantáziával élő „zenevel”, hanggal kísérhetik játékaikat. Szavak nélkül teremthetnek hangulatokat, mutathatnak meg érzéseket. Végül rögtönzött kis koncerttel zártuk a foglalkozást.

Másrészt olyan kommunikációs játékokat, technikákat, egyszerű karakterábrázolásokat tanulhattak, tapasztalhattak meg, amik minimális jelzésekkel élve teremtenek figurát, mutatnak meg viszonyokat. Megtapasztalhatták a mozdulatok intenzitásának, lendületének változtatásával elérhető hatásokat. Kipróbálhatták a lassítás, a gyorsítás, az elnagyolás vagy éppen a kihangsúlyozás hatását. A megjelenítésekre azonnali visszajelzéseket is kaphattunk. Ezek alapján módosítani, erősíteni vagy éppen átfogalmazni is volt lehetőségünk.

Fontos tapasztalat volt, hogy ilyen jellegű foglalkozásokat, akár rögtönzötteen is érdemes a találkozóink részévé tenni. A csoportok és a csoportvezetők is örömmel fogadják, friss ötletekkel tölti fel őket, külső szakemberektől is tanulhatnak a gyerekek. Egy-egy ilyen élmény új lendületet ad a közös műhelymunkának, jelentőséget ad az előkészítő szakasznak.

Dolmány Mária

Regionális találkozó

Győr, 2021. október 9.

A regionális találkozó idén a csoportok évközi munkáját igyekezett segíteni. Mivel kész műsorral a résztvevők nem tudtak megmutatkozni, csoportokra bontva négy tréningen fejleszthették készségeiket, képességeiket. Közös ebéddel szusszanhattak a délutáni programok előtt.

Korcsoportos bontásban együtt dolgoztak a 6-7 évesek, 8-10 évesek és az idősebbek.

A legkisebbek játékos formában beszédtechnikai fejlesztést kaptak Kiss Tündétől és játszottak Nyári Barbival.

A 8-10 évesek és a legnagyobbak Szántó Dániel vezetésével ismerkedtek a tárgyanimáció és bábtechnika alapjaival.

A délelőttbe Balla Richie improvizációs gyakorlatokat hozott a 10 év fölöttieknek, míg a délutánt a középső csoport Fekete Anikóval töltötte hang-, ritmus- és énekjátékokkal.

Az általános körülmények megnehezítik az események szervezését, így örültünk, hogy a nap létre tudott jönni 31 diák részvételével. A Nemzeti Kulturális Alap támogatásával, az IME helyi közreműködő szervezésével térítésmentesen biztosíthattuk a programot.

Bojkovszky Zsolt

A győri tréningnap csoportvezetői szemmel: Hálás vagyok, hogy a csoportjaim (Arrabona Diákszínpad és Kunszigeti Dobókockák) részt vehettek egy ilyen magas színvonalú szakmai napon. Nem csak minőségi időtöltés volt számukra, hiszen a sokszínű és kreatív foglalkozásokon hosszú távon használható tudásra is szert tehetnek. A tréningnap négy fő területe az énekzene, a báb- és tárgyanimáció, a beszédtechnika, illetve a dramatizálás volt. Örülök, hogy elis-

mert trénerekkel találkozhattak, akiktől játszva tanulhattak magukról és egymásról is a különböző gyakorlatok segítségével. Az egyik legfontosabb hozadéka a napnak az élő találkozások a többi csoporttal. Sok színjátszótól hallottam vissza, hogy barátságok is születtek itt. A gyerekek visszajelzései és élménybeszámolói azt bizonyítják, hogy ez egy fontos, tartalmas és emlékezetes nap volt.

Köszönjük a lehetőséget!

Szabó Gergely

Nógrád megyei találkozó

Balassagyarmat, 2021. október 9.

Robogtunk vidáman Szakall Judittal Balassagyarmatra, hogy részt vegyünk a Weöres Sándor Országos Gyermekszínház Találkozó Nógrád megyei fordulóján.

Több oka is volt a vidámságunknak. Elsősorban egymásnak örültünk Judittal, de talán ez az, ami legkevésbé hozza lázba az olvasókat. Másrészt ritkaság volt az elmúlt egy évben az offline színjátszó találkozás. Az iskolai csoportok, ha egyáltalán tudtak próbálni, nem jöhettek ki az iskolákból, a közművelődési intézményekben működő gyermekszínház közösségek pedig nem mehettek be a próbahelyükre. Harmadszor pedig az úticél, Balassagyarmat volt jókedvünk oka, hiszen a város mindig jó támogatója volt az amatőrszínházi mozgalomnak. Az elkötelezett szakemberek több évtizede őrzik a lángot. Külön kiemelkedik közülük Jakus Juli, aki nem csak szervezője, de igazi házigazdája is a Nógrád megyei és a regionális gyermekszínház találkozónak.

A Mikszáth Kálmán Művelődési Központ épülete nem csak színházi teret nyújt, hanem óriási belső tereivel és udvarával mindenféle játékos foglalkozásra is lehetőséget ad. Ahányszor csoporttal voltam itt, mindig valahogy azt éreztem, hogy a zezugos épületben jó helyen vagyunk. Most egy kicsit még üres volt a ház, amikor megérkeztünk, hiszen a három bemutatkozó csoport nem tudta teljesen megtölteni az épületet, ugyanakkor a színházterem tele volt, hiszen a kísérők mellett olyan csoportok is eljöttek játszótársnak, nézőnek, akik idén nem készültek előadással, de kíváncsiak voltak a többiekre.

Elsőnek az érsekvadkertiek mutatkoztak be, a Petőfi Sándor Általános Iskola Cseppet (Kicsik) csoportja állt a színpadra. Varró Dániel verses meséjét dolgozták fel, melynek címe *Az ördög nem alszik*. A különleges mese előadásában a kicsik segítségével sietett Fontányi Andrea másik csoportja, így a csoport a felső tagozatos színjátszókkal kiegészülve adták elő a történetet. (Erre az együttműködésre már tavaly is látunk szép példát Andrea rendezésében, amikor Petőfi Arany Lacinak című versét játszották el *Laci, Te!* címmel.) A tapasztaltabb színjátszók, a nagyok nem csak zenekarként, de segítő szereplőként is részt vettek az előadásban. A holdért folyó küzdelemben sárga labdákkal játszottak, kihasználva a kislabdák és a nagylabdák játéklehetőségeit, majd ritmusjátékokkal kiegészülve együtt mondják, összmondják a verses mesét, hogy eljussanak a kis ördögyerekek mesei és közmondásos tanulságáig: tudnunk kell, hogy az ördög sosem alszik.

Őket követte a FÉBÉ Társulat Szécsényből, a Rózsavölgyi Márk Alapfokú Művészeti Iskolából. Cs. Szerémy Andrea vezetésével a csoport Max Lucano meséjét dolgozta fel. *Az Értékes vagy* címmel előadott produkcióban egy vallásos tanulságot hordozó történettel foglalkoztak. Az érzékeny feldolgozásban a megbélyegzés, a bűnösnek titulálás, a sötét szegénybélyegek használata teljesen más értelmet nyer, amikor egy többségében hátrányos helyzetű, roma fiatalokból álló csapat foglalkozik a mesével. Az előadás elején a némajáték egymás elfogadásáról szól,

egy barátság történetét elmesélve, majd elkezdődik a foltmanók története, hogy végül megtalálja a kislány az utat ÉLI-hez. Sok esetben még hiányzik a színpadi biztonság és a technika, amivel a színpadi szereplést beszédben és mozgásban meg tudják erősíteni, de a szakmai megbeszélésen nyilvánvalóvá vált, hogy nem is ez most a cél. A szereplő kilenc lány életébe beköltözött a színjátszás, így jöttek el Balassagyarmatra, s ez, azt hiszem, a legfontosabb fordulat az életükben. Láttam a büszke szülőket, akik az előadás után jöttek ki a színházteremből, és úgy éreztem, már megérte ezzel a történettel foglalkozniuk.

A harmadik produkció az Érsekvadkerti nagyok, akik a CSEPPET nevet viselik, régóta színvonalas és remek összeállításokkal örvendeztetik meg a Weöres fordulónak közönségét. Fontányi Andrea színjátszója ezúttal is kitétek magukért. *Levetkezett gönceink* című előadásuk a kamaszkor átmenetiségéről szól, úgy, hogy közben kortárs költők verseiből válogattak testhezálló szemelvényeket. Közben a színpad valóban telis-tele volt kinőtt ruháikkal, és olyan felnött ruhadarabokkal, melyekkel egy-egy felnöttet is jeleztek: észrevétlenül próbálgatták saját felnött szerepeiket is. A csoport szépen énekel, a dalok egy kolléganő munkáját dicsérik, a ritmusjátékokat pedig már megszokhattuk az érsekvadkeri produkcióktól. Milyen elvárások és milyen minták állnak egy mai kamasz lány előtt – ennek nyújtja érzékeny tárházát az előadás, kicsit felidézve az Örkény Színház *Secondhand* című előadását. Ám itt most „csak” kamaszokat láttunk. Nem akartak többet adni, többet mutatni, mint amennyi a „kis nagylány” létükbe belefér. Jó érzéssel választott versek, apró szituációk jelzik, hogy az érett színjátszók jól tudnak együtt dolgozni vezetőjükkel és ebből a közös gondolkodásból érvényes előadás született.

A szünet után, de még a szakmai beszélgetés előtt összegyűltünk a nagyteremben, s Judittal közösen játszottunk az egybegyűlt színjátszókkal. Így nem csak azok lehettek szerepben, akik a színpadon szerepeltek, hanem mindenki, aki eljött erre a találkozóra. A játék után röviden értékeltük a produkciókat, majd egy fontos esemény következett. A 2000 óta legalább öt alkalommal arany minősítést szerzett csoportvezető-rendezőket 2021. szeptember 25-én köszöntött és ünnepelte a Magyar Drámapedagógiai Társaság a Marczibányi téren. B. Nyiregyházi Ágnes, a balassagyarmati Pimasz Kamasz csoport vezetője most, ezen a találkozón kapta meg az oklevelet és a könyvet. Régi csoporttagjai is elkísérték az átadásra.

Nem is zárhatnám a beszámolón stílszerűbben, mint a *gyémánt oklevél* átadása alkalmából megjelent könyv egy idézetével, B. Nyiregyházi Ágnestől:

„A színjátszás alkalmat ad a diákok és egymás megismerésére, megvalósítja a sokat emlegetett egyéni bánásmódot, örömet szerez a gyermekeknek a foglalkozásokon, a próbákon, a színpadon egyaránt. A „semmi nem kötelező” megsokszorozza aktivitásukat, megérik az egymás elfogadásának, támogatásának, segítségének örömét. És ha ebből az érzésből jut a későbbi életük hétköznapijaiba is, akkor mindent elértünk.”

Így legyen.

Körömi Gábor

Heves megyei találkozó

Eger, 2021. október 14.

2021. október 14-én Egerbe látogattam zsűriként, ahol három csoport részvételével megyei gyermekszínjátszó találkozót szerveztek a megyei pedagógiai intézet munkatársai.

Végre!

Az elmúlt másfél év nehéz időszakai után örömmel és várakozással mentem olyan rendezvényre, ahol gyerekszínjátszó-előadásokat láthatok. Ráadásul – zsűritársammal, Fekete Anikóval – egy

olyan megye munkájába pillanthattam bele, melynek csoportjait csak az országos találkozóról ismerhettem.

A remek színpadtechnikai adottságokkal rendelkező helyszínen rutinos szervezők barátságos hangulattal várták a gyerekeket. Utóbbit erősítendő a „versenyprogram” után zsűritársammal egy kis közös játékot is vezettünk, ezzel is indukálva az ismerkedés, a feloldódás lehetőségét. Első alkalommal jártam Egerben ilyen rendezvényen; a résztvevő csoportvezetőkkel beszélgetve s az előadásokat nézve megtudtam, hogy a csoportok nagy többsége népmese-feldolgozásokból építkezik, általános a kar/kórus használata, illetve a történetek egy részének narrációval való elmesélése.

Utóbbi kapcsán felmerült, hogy milyen jó is lenne egy olyan továbbképzés, amelyen a fő téma az „És mire használható még a Kar?” lehetne. Szerencsére ennek kapcsán számos pozitív példát láttam mindhárom előadásban, ahol jó pedagógiai érzéssel, megfelelő és a korosztályhoz illő színházi esztétikával dolgoztak a csoportvezető-rendezők. Az alábbiakban néhány gondolatot osztom meg a látottak előadásokról, külön-külön, a játék sorrendjében.

Paff Színpad – Országkristóf Általános Iskola, Sirok

A műhely és vezetőjének – Rajnavölgyi Vilmosnak – munkáit korábbi WSO-król ismertem, s példaértékűnek tartom azt az elkötelezettséget, ahogy hosszú éveken keresztül, a pandémiás időszak alatt/után is képes érték közvetítő, pedagógiai és gyermekszínházi irányelvek szerint előadásokat létrehozni. A *Szent Antal szerencséje* című népmese-feldolgozásuk nem szűkölködik humoros jelenetekben, a játzók karakteralkotó képességére alapoz, és minden játzó pontosan, artikuláltan, bátran szólal meg a színpadon. Úgy, hogy az elmúlt időszak játék- és közöségi élménymentessége nem látszik rajta. Külön öröm volt látni, hogy a játzók milyen bátorsággal vetik bele magukat az ösztönös jelenetekbe; az előadásokban megjelenő vita vagy az összetűzés zsigeri alapon működött a játzókban, ebből egy felszabadult alkotófolyamatra következtek.

A csoportvezető utolsó munkája ez a nyugdíjba vonulása előtt, így ehhez és a tartalmas pályához innen is gratulálok!

Napsugár Gyermekszínpad felsős csoportja

Az előzetesből megtudtam, hogy a jászfényszarui Napsugár Gyermekszínpad felsős csoportja Zalán Tibor *Rettentő görög vitéz* című művét dolgozta fel két évvel ezelőtt. Akkor egyetlen alkalommal volt lehetőségük előadni, mert a járvány közbeszólt. Azóta sokan elballagtak a szereplők közül, így most nélkülük kellett életre kelteni ezt az előadást.

Munkájukban nagy hangsúlyt kapott a kar/kórus, mely hol a történetet mesélte, hol teret határozott meg, hol a bizonytalan játzó szövegmondását segítette. A fentiek ismeretében csodálatlan figyeltem, hogy miként lehet egy évekig „pihentetett”, játzócsereán átesett előadást ilyen frissen tartani.

A jászfényszaruiak rettentő görög vitézét több gyerek is eljátszhatta a karakterre jellemző attribútumok cseréjével; a rendező jó érzéssel lányokra is kiosztotta a szerepet azokban az esetekben, amikor a szerep nem kívánta meg, hogy fiú alakítsa.

Az értékelésen néhány pontosításra hívtam fel a figyelmet annak kapcsán, hogy a színpadi cselekvés tárgya mindig „valami” legyen. Ha a dikció egy fontos dolgot említ, de a játzónál ez csak imitáció (vagy egy „láthatatlan” tárgy használata), akkor a néző mint befogadó elveszik.

A jászfényszaruiak nem csak a hosszú utazást Egerbe és az előadás életben tartását vállalták – mivel „nagy busszal” érkeztek, támogató szülők és alsós nézők is érkeztek velük, így bátran bízzunk abban, hogy náluk az utánpótlás is biztosítva van.

Bendegúzok – Országh Kristóf Általános Iskola, Sirok

Az Országh Kristóf Általános Iskola „másik” csoportját Gál Zoltán vezette, akinek munkásságát szintén ismerhettem korábbról. Azt a számomra hihetetlen dolgot érte el, amivel én eddig még nem találkoztam; a csoport az előző tanévben elballagott, de a fesztiválra felélesztették előadásukat. A színházi, pedagógiai munka mellett ez nem kevés logisztikai feladattal jár és mutatja a gyerekek elköteleződését a csoport iránt.

Az összművészeti elemekkel dolgozó, cigány népballadát alapul vevő előadásban mindenki képességének megfelelően mutathatta meg magát. *A fagyos királyt* óriásbáb jelenítette meg, az egyes jeleneteket élő gitárjátékkal kísérte az egyik szereplő.

Az értékelésen arról beszéltünk, hogy a cigány népmesei elemek hogyan integrálhatók, hogy tehetők általánosan érthetővé egy-egy előadásban. Ebben a balladában is megjelenik a lókoponya, majd a belőle feltámadó paripa (a cigány mese és mondavilág szinte kötelező eleme), melynek kapcsán azt jegyeztem meg, hogy a koponya a kezdőképben szerepelve a központi szereplő szegényes környezetét erősítő jelként is érvényes.

A találkozó végén különdíjakat osztottunk ki, s jeleztem a Magyar Drámapedagógiai Társaság felé, hogy mindhárom előadást delegálnám a pécsi országos fesztiválra. Nagy örömmel tudtam meg, hogy ennek nincs akadálya, így a siroki és jászfényszarui gyerekek újabb játékelményvel lehettek gazdagabbak.

(Sajnos technikai okok miatt az egyik siroki csoport, a Bendegúzok végül is nem tudott részt venni az országoson. *A szerk.*)

Ákli Krisztián

Komárom-Esztergom megyei találkozó

Tatabánya, 2021. október 15.

A Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozó Komárom-Esztergom megyei szakmai programjára 2021. október 15-én került sor a Puskin Művelődési Házban. A szervezők – Tóth Zsóka vezetésével – bebizonyították, hogy a járvány következtében előállt lehetetlennek tűnő helyzetben is megvalósulhat egy olyan program, mely közösségi élményt nyújt a gyerekek számára és szakmai lendületet ad a csoportvezetőknek. A szakmai napon négy csoport tudott végül részt venni: Zsák bolha (Tata, Kőkúti Általános Iskola, 8-9 évesek, Sulyokné Nagy Tünde vezetésével), Ficseri (Tatabánya, Szent Margit Általános Iskola, 12-15 évesek, Bíró Ildikó vezetésével), Bigyó (Ácsi Gárdonyi Géza Általános Iskola, 12-14 évesek, Szalókiné Polónyi Judit vezetésével), Szálka Stúdió (Tatabányai Árpád Gimnázium, 13-15 évesek, Tara Andrea vezetésével). Így összesen 96 gyerek vehetett részt a szűkebb szakmai programon.

Egy fellépéssel tudtuk idén megörvendeztetni magunkat. A Ficseri csoport előadásában Móra Ferenc Puli c. írása nyomán színpadra alkalmazott *Puli* című előadás nyitotta a napot. Bíró Ildikó még tavaly készítette el az előadást a csoportjával, és vállalta, hogy erre az alkalomra újrarendezi, hiszen több szereplőt is helyettesíteni kellett azóta. A rövidke produkció pontosan annyit vállalt, amennyi a különösen nehéz körülmények között is biztonságos kereteket nyújtott a fellépő gyerekeknek arra, hogy megmutathassák magukat. Ez így is elegendő volt ahhoz, hogy végigkövethessünk a színpadon a főszereplő belső útját: szembenézését saját önbizalomhiányá-

val, beilleszkedési nehézségeivel, kortársaihoz és a felnőttekhez fűződő viszonyának változásaival, majd ennek cselekvő megváltoztatását és a kihívásokkal teli út tapasztalatainak belsővé tételét. A közönség soraiban ülő gyerekek érezhető hálával fogadták a színházi élményt.

A zsűri, Szivák-Tóth Viktor és Tölgyfa Gergely, az első nagyobb programblokk után adott visszajelzéseket a látottakról a rendezőnek, Bíró Ildikónak. Szóba kerültek dramaturgiai kérdések – hogyan tud hidat építeni a színpadi adaptáció a szépirodalmi alapanyag saját kora és jelenünk között, mi az, ami megtartható a történetből különösebb magyarázat nélkül, és melyek azok a kulturális alapvetések, melyek már nem evidensek mára, hogyan reflektálhat erre a színpadi forma, mikor érdemes a szöveget magát erősebben átdolgozni. Érintettük a színészvezetés és a színpadi jelentésteremtés kérdéseit, mely mozzanatokat érdemes belassítani, milyen pontokon éri meg tovább bontani a szereplők viszonyait, akár több próbaalkalmat is rászánva a helyzetben rejlő mélységek felkutatására. A térkezelés szempontjából a kompozíciós lehetőségek mellett átbeszéltük a színész-tér viszonyában rejlő potenciált, mely különösen jól kiaknázható, ha a teret magát is a szereplők alkotják meg saját testükből. Mindezt kicsit zárójelbe helyezte, hogy a produkció utolsó fellépését láhattuk, így a visszajelzések, a fellépés tapasztalata már a következő bemutatóba tud beépülni, de a rendező és a zsűri meggyőződése is az, hogy a látottakra adott konkrét visszajelzések vihetik előre a későbbi munkát is.

Tóth Zsóka természetesen nem elégedne meg ennyivel, a szakmai nap zárása után felmerült beszélgetéseinkben a régi téma: milyen hasznos lenne, ha a csoportvezetők a produkciók készítése közben is kaphatnának szakmai támogatást egy olyan rendszerben, melyben a kiajánlott mentorok a próbafolyamat során többször is konzultálnának a csoportvezetővel, megnézhetnék hol tart épp a próbafolyamat. Álmodozásnak tűnik persze, de abból a szervezői elkötelezettségből és lendületből kiindulva, amely a találkozót jellemezte, mégsem tűnik elérhetetlennek.¹

Egyelőre ugyanis egyetlen napba kellett belesűriteni mindent, ami a csoportok éves munkájának támogatását szolgálhatja. Így áll elő a helyzet, hogy egy fellépő és további három csoport részvétele mellett is egy sűrű, csak pontos időbeosztással végigvezethető programot sikerült megvalósítani. A délelőtt során a csoportok forgó rendszerben, négy egyórás workshopon vehettek részt. A zsűri két tagjának tréningjein a közös történetalkotás és az improvizáció, valamint a színészi jelenlét fejlesztésének technikáival ismerkedtek a gyerekek, Tóth Zsóka beszédtechnikát tanított, és társult még egy kézműves foglalkozás is mindehhez. A foglalkozásvezetők a csoportok igényeihez igazodtak, ahogy a szervezők is, ebbe még az is belefért, hogy Tara Andrea a saját csoportjával tölthessen el egy teljes napot, hiszen nekik ez a fajta elvonulás, kiszakadás a hétköznapokból így lehetett a leghatékonyabb. A workshopokon a csoportok külön-külön vettek részt, a szervezők azonban nem feledkeztek meg a közös programokról sem. A tréningek között először közös kalandjátékra hívták a gyerekeket, a játék során meglelt kincseket pedig haza is vihették magukkal. Egy olyan kézműves csomag jutott minden csoportnak, mellyel megalkothatják a mai nap élményeit is, miután hazaértek, az alkotást – egyben visszajelzést is – pedig visszaküldhetik a szervezőknek. Az ebédet közös séta követte a Bánhidai földművesek szobrához, ahol újabb meglepetés várt a gyerekekre. A programoknak és Zsóka egész napos moderálásának köszönhetően a hely szellemét is megismerhettük, nemcsak valahol egy

---

¹ A Magyar Drámapedagógiai Társaság „próbajáratot” tartott a már kidolgozott, bevezetés előtt álló mentorprogramból 2020-21-ben. A Covidos időszak sok akadályt jelentett, máskor majd jobban megy, mondtuk magunknak. És nem is adjuk fel: elsősorban nem szándék, hanem anyagiak kérdése, hogy milyen méretekben lehet meghirdetni, kiterjeszteni. (A szerk.)

művelődési ház falai között voltunk, megismerhettük a település történeteit, a bejárható környéket is.

A sűrű naphoz grandiózus zárlat dukált. Fabók Mancsi Bábszínháza érkezett hozzánk, *A székeley menyecske meg az ördög* című előadással. Az eseményre további vendégek is érkeztek: a korábbi irodalmi foglalkozásokban részt vevő osztályok (Füzes Utcai Általános Iskola, Dózsa György Sportiskolai Általános Iskola, Váci Mihály Általános Iskola, Szent Margit Általános Iskola) tanulói. Így több, mint 230 gyerek visongta és nevette végig az előadást, és közben megérezhették, hogy valami nagy dolognak voltak fontos résztvevői ezen a napon.

Szivák-Tóth Viktor

Fejér megyei találkozó

Székesfehérvár, 2021. október 15.

Zsúri: Gyevi-Bíró Eszter, Balla Richárd

A Szabadművelődés Házában került megrendezésre a székesfehérvári WSO forduló. Zsúriként először voltam jelen a városban, a szervezők saját elmondása szerint, az idei évben került hozzájuk a program.

A találkozón három város három iskolájának négy csoportja vett részt: a dunaújvárosi Pannon Oktatási Központ Gimnázium IfjúPOKosok csoportja, a székesfehérvári Kodolányi János Gimnáziumból a Kodócska és a Kodócska 2.0., valamint az apostagi Grottext – a gyerek sosem ART csoportja.

A megnyitóra a kis kamara tér nézőtere szinte megtelt, de az első előadás kezdete előtt két csoport elhagyta a teret, így sajnos nagyon kevesen nézték az előadásokat, a gyerekek egymás produkcióiból szinte egyet sem láttak. Ezt nehezítette, hogy a csoportok messzebről is érkeztek, hiszen így a fellépés után el is hagyták a találkozó helyszínét, az utolsó előadás mindössze 6 – 7 fő tekintette meg, ami nagy szomorúsággal töltött el bennünket.

De az mindenképp öröm, hogy egy Covid sújtotta évet követően, az őszi időszakban is van 4 csoport, akik szívesen megmutatják, hogy mi is az, amivel készültek a nyáron, vagy az előző időszak online próbái alatt.

Az általunk a pécsi országos fesztiválra delegált IfjúPOKosok előadásán éreztük leginkább azt, hogy a csoportvezető és a színjátékosok mindannyian értik, szeretik és örömmel játsszák a produkciót, bár a népi, költői humor, néha a korosztály felső határát súrolta, de láthatóan tudták a fiatalok, hogy mit és miért mondanak, nem lett öncélú a szexuális utalásoktól terhelt játék.

A Kodócska és a Kodócska 2.0. nevezetű csoportok láthatóan erős csoportvezetői kézben vannak, sok ritmusjátékkal, pontos mozgásokkal operálnak, de sajnos a színjátékosok játékára, a szándékokra és magára a színpadi szöveggel való munkára nem jutott olyan sok idő, a játékosok sokszor a szöveget csak felmondják, mindenféle mögöttes tartalom nélkül.

A Grottext csoport fiatal csoportvezetője kérdésünkre elmondta, hogy egy éve dolgozik a fiatalokkal és hogy saját színpadi szövegét vitték színre. Ahogy a kezdeti lelkesedés, úgy a pályakezdők bizonytalansága is érezhető az előadáson, kevés feladatuk van a játékosoknak, egyelőre még hiányzik a beléjük vetett teljes bizalom, sok szöveg nem az ő szájukból, inkább gépről bejátszva szólal meg. A csoportvezető egy gyors beugrással mentette meg a produkciót, előtte

nem derült ki, hogy egy fiú nem tud jelen lenni a találkozón, így a csoport érdekében ő állt be, ami nagyon becsülendő.²

Balla Richárd

Pest megyei találkozó

Fót, 2021. október 16.

A színpadi játékok színes sora, nyüzsgés, játék, vidámság, a találkozás határtalan öröme jellemezte az idei fóti találkozót.

A Vörösmarty Művelődési Ház immár harmadik alkalommal adott otthont a WSO Pest megyei fordulójának. A dolog pikantériája, hogy az utóbbi két alkalom már az ősze halasztott találkozók sorából való. Nagy öröm, hogy mindkét évben fellépőkkel, teljes előadásokkal is találkozhattunk a rendezvényen. Idén szép számmal.

A művelődési ház pont a gyermekszínjátzók számára teremtett méretekkkel bír, talán csak egy emelkedő nézőtér tehetné még jobbá a befogadói oldalról. A szervezők, a ház dolgozói mindent megtettek, hogy valódi ünneppé varázsolják ezt a szombatot. A teljes házat a gyermekszínjátzók vették birtokba. A hagyományos tavaszi és ez utóbbi két őszi időpont alkalmával is igazán kegyes volt az időjárás a helyiekhez, így a művelődési ház szomszédságában elhelyezkedő kastélyparkot is maximálisan ki tudták használni. A park a gyerekeknek a lazításra és a játékra is lehetőséget nyújt, szabadtéri foglalkozás megszervezését is lehetővé teszi. A programot is ehhez igazították, ismét szellős, sok szünettel, kényelmes átállásokkal, az előadásblokkok közötti játéklehetőséggel – minden a gyerekek élményekkel töltődését szolgálta. Külön kiemeli az esemény fontosságát a Ház részéről, hogy az intézmény vezetője, Palásti Béla, minden évben személyesen köszönti a rendezvény résztvevőit, és figyelemmel kíséri teljes napot. Idén is gondoskodtak, nem csak a programokról, de a gyerekek ellátásáról, megvendégléséről is.

Révész Melinda, aki nem csupán szervező, az egész nap lebonyolítója, de rendszerint saját csoportjainak előadását is színpadra állítja a találkozón, nagy odafigyeléssel és határtalan lelkesedéssel dolgozik a gyermekekért és vezetőikért.

Az előadások, amiket élőben láthattunk, kivétel nélkül nagyon fontos gondolatokat fogalmaznak meg és dolgoznak fel a gyerekek nyelvén. A kollégák pedagógiai munkája ebben a különösen nehéz elmúlt évben megfizethetetlen, nem lehet kellően hangsúlyozni a fontosságát.

Az előadások sorát a Zsákhangya Nyüzsizínház nyitotta. Előadásuk egy halászfalu, a kocsmá, a hajóskapitány és a mesék forgatagával varázsol el bennünket. A helyszín, a hajó javítása, a kocsmái vita csupán indítása egy fergeteges mesevilágnak, amiből senki nem maradhat ki. Előadásuk játékos, vidám forgatag, csillogó szemű kicsik, varázslatos tündérek, pörög az egész. Miközben könnyeden pörögnek a történetek, nagyon is komoly mondanivalót fogalmaznak meg azzal, ahogyan megmutatják, a mesék világa miként segít megoldást találnunk a hétköznapok küzdelmeiben, hogyan oldják fel a lelkünk csomóit. A meglevenedő mesék nagyon egyszerű, de tiszta képi világ megteremtésével rajzolódna ki a nézők előtt. Az alkotók, Cziffer Vera és Nagy Mónika remek érzékkel választották a gyerekekhez a szerepeket, akik így valóban önmagukat adhatták: élték a figuráikat. Előadásuk végére a széthulló félben lévő közösség együtt oldja meg a problémákat, együtt, egyetértésben vesznek búcsút a nézőktől.

---

² A Fejér megyei bemutatóról a helyi médiumokban: <https://www.feol.hu/kultura/helyi-kultura/gyermekszinjatszoke-volt-a-delutan-fehervaron-5368424/>

Őket Ácsné Csáki Ildikó Szikrák csapata követte. Előadásuk a *Csalárd cukorka* olyan fontos problémát feszeget, aminek pedagógiai jelentősége elvitathatatlan, tanítani való. Az elcsábítás, a nehézségeik valódi megoldása helyett a könnyebb út választása, és ennek következtében az igaz út elvesztése a tét a történet minden egyes lépésében. Meséjükben a segítő mókuspár tiszta jóindulata folyamatosan elutasításra van ítélve, a gyarló győzni akarás erősebb. Minden áldozat a győzelem vonzásában a könnyebb utat, a manó által kínált csodaszert választja tiszta verseny, az esetleges vereség, vagy a valós szépség elfogadása helyett. Könnyelműségüknek, hogy csalással, csodaszerral akarnak előnyhöz jutni, minden esetben súlyos ára van. A személyiségük eltorzul és magukat rekesztik ki viselkedésükkel a közösségből. A játék a közösség erejéről, a testvérek szeretetéről is szól, ahogyan nem hagyják veszni társaikat. Remekül megválasztott szerepek, minden gyermeknek a maga által elbír és biztonsággal játszható figura jutott. Nagyon izgalmas, hogy a rontó manó szerepét a csoport talán legtündéribb arcú tagja kapta, ezzel is szörnyen félelmetessé téve a kísértés megjelenítését. Talán az egyetlen pont, ahol érdemes lenne még emelni, az a mese vége. Azonban az először színpadra álló gyerekek vezetése, felkészültsége, bátorsága, játéköröme igazán lenyűgöző. A csoport méltán lehet büszke arra, hogy iskolájuk és tanáruk felsős csapataival azonos színvonalon képes dolgozni, és mint ők is annyiszor, az országos fesztivál meghívásával büszkélkedhetnek.

Révész Melinda csoportjának *Múltidéző* című előadása egy igen hosszú munkafolyamat eredménye. A gyerekekkel második éve dolgoznak a témán, ami a korosztályhoz képest igen komoly, talán megfoghatatlan gondolatot, a létezést, annak módját boncolgatja. A szereplők számokat viselnek, azaz egy hatalmas gépezet rendezett, engedelmes részeiként működnek, amíg ki nem zökkennek. Onnan indul a közös gondolkodás, a létezés lényegének, a küldetésnek a keresése. Az előadásban nagyon komoly irodalmi szövegeket, nagyon komoly zenei bejátszásokat és mozgásos elemeket sorakoztatnak fel. A csoport technikailag is igen jelentős munkát végzett az elmúlt másfél évben. Ötleteiket, megoldásaikat nem kezelték mindenhol egyformán igényesen, több ponton elfogadták az első körös ötleteket, miközben azokon a pontokon, ahol több idő, kísérletezést engedtek maguknak, vagy engedett számukra az idő, valóban megemelkedik az előadás, valódi színházi pillatok születnek. A gondolataikat talán azzal tudták volna még gyomorfacsaróbbá, ütősebbé tenni, ha több humort, iróniát csempésznék az előadásba, ami lazít a szorításon, hogy utána még szorosabbra húzhassa azt. Az a színházi nyelv, amit munkájuk során megtapasztaltak, és amelyet remekül használnak, erős kiinduló pontja lehet jövőre már a diák-színjátékosok közötti megméretésre készülő előadásaiknak.

Az Art Osztály Zöld csoportja olyan csapat, ahol elsődleges a csoportos együttlét, az egymásra figyelés, az önértékelés, önbizalom fejlődése, a csapatmunka. A csoport számos tagja rendelkezik valamilyen, a színpad számára hátráltató tényezővel, amit Kas Kriszta velük végzett munkája tökéletesen feledtet. Olyan pedagógiai érték rejlik ebben a munkában, amit lehetetlen tanítani, ami belülről fakad, és a csupa nagybetűs pedagógia teljes kiaknázását jelenti. Ezeket a gyerekeket egy csodás láthatatlan burok veszi körül, ami az egymásra figyelésből, az együtt rezdülésből fakad. Végtelen türelem és elfogadás jellemzi őket. Ez hatalmas energiát kölcsönöz a csoportnak, ami sugárzik ránk a színpadról. *A piros lábas* című mese egy túlféltett leány együgyű elrejtéséből fakadó kirekesztéséről, meg nem értéséről, majd mesebeli megmeneküléséből fakad. Az előadásban mindenki annyit vállalhat, annyit kap, amennyire képes, és minden pillanatban két-három gyermek áll ugrásra készen, ha bármelyiküknek segítségre lenne szüksége. A mese színpadilag egyik legnehezebben megvalósítható, leginkább ötletet igénylő részére, a történeten belül az események újra mesélésére Kriszta és csoportja egy remek megoldást talált. Egy rögtönzött kisszínházat, egy bábbetétet hoztak az előadásukba. A paravános játék extrán

védett lehetőséget kínál az önállóan színpadra állni félénk gyerekek számára. A mesét a kiskamasz korosztály egy nagyszülő-unoka keretjátékon belül mutatja meg. Így előadásuk három egymásba ágyazott szinten tudott élni, egyforma erősen.

Pénzesné Kis Veronika és Révész Melinda egy nyári tábor alatt foglalkozott a Muharay Színpad *Reset* című előadásának alapjaival. A játék témája a meg nem értett mesealakok, általában a gonosz figurák sorsát, érzéseit, kirekesztettségét, szomorúságát boncolgatja. Az élő zenét, vendégszereplőt is felvonultató kavalkád, amely a színházterem minden lehetőségét, a nézőtérrel induló játékot, valamint a színpad és előtérnek szintkülönbségét is kihasználja. Valódi felszabadult örömjátékká alakuló történet a saját problémáink feldolgozásáról, a nehézségeink a sorunk, terheink letételéről szól, illetve szólhatna nagyon mélyen. Most a tábor ideje, és aztán a gyors színpadra állítás alatt is fontos gondolatokat vetettek fel, amelyek sokunk számára okoznak nehézséget, kívánnak megoldást. Ők rátaláltak egy lehetséges útra, meg is mutatták nekünk, azaz felvetették. Érdemes lenne tovább boncolgatni és komolyan feldolgozni a gondolataikat, mert nagyon fontos, és igen nehezen megközelíthető problémakört ölel fel.

A napunkat Kas Kriszta Kék csoportjának online előadása zárta, ami a csoportnak az online térben, a teljes bezáródásban való munkáját, együttléteit mutatja fel. Olyan belső értéket, olyan pillanatokot villant fel előttünk, amikért mind irigykedhetünk, és amelyekben úgy érezzük, a részesei akarunk lenni ennek a valóságos együttlétnek. Hatalmas élmény volt ez, hogy ilyen mélységig beengedtek bennünket. Színházilag ugyan nem értékelhető együtt egy ilyen bensőséges történet az élő előadásokkal, de fantasztikus élmény volt a nézőtérre ülni úgy, hogy azok a játszó, akiket a vásznon megismerhettünk, ott ültek mögöttünk, és az előadás teljes hosszában érezni lehetett a rezdüléseiket, hallani a reagálásaikat saját magukra. A terem levegője megtelt azzal a hangulattal, amelyet ezeknek az eseményeknek az emléke felidézett bennük. Nagyon fontos volt a csoport számára, hogy bemutatásra kerülhetett alkotásuk.

A vírushelyzet elmúltával is, lehet érdemes lenne megtartani annak a lehetőségét, hogy az őszi találkozón munkafilmeket, bemutató részleteket láthassunk, hiszen ez is találkozás, egy csoport pillanatnyi állapotát, munkáját, gondolkodását villantja fel, amely minősítés nélküli, viszont az első változat, az előadás gerincének tesztelésére ad lehetőséget „szakmabeli” nézők előtt. Hogy aztán a nézőktől szerzett visszajelzések, az esetleges együtt gondolkodás, elemző beszélgetés, a felnőttek és a gyerekek között egyaránt nagy lehetőséggel bírhat egy-egy igen erős és fontos előadás megszületéséhez.

Fontos, és mindenki számára hasznos, élményteli napot tölthettünk ismét Fóton. Várjuk együtt a folytatást!

Dolmány Mária

Zala megyei találkozó

Nagykanizsa, 2021. október 16

2021. október 16-án a Nagykanizsai Honvéd Kaszinóért Alapítvány által működtetett Honvéd Kaszinó intézménye adott otthont a XXX. WSO Gyermekszínjátszó találkozó zalai fordulójának.

A járványveszély miatt két nagykanizsai színjátszó csoport mutatta be tudását. Az intézményben élen járnak az amatőr színjátszásban, hiszen a Honvéd Kaszinó Városi Színpada, valamint a Mozaik Társulat folyamatosan megújuló repertoáron dolgozik. A találkozót számos hazai és határon túli csoport részvételével tervezték, járványhelyzet ismét közbeszólt, a tankerületek pedig a gyerekek biztonságát és egészségét előtérbe helyezve nem járultak hozzá a részvételhez.

Bali Judit drámapedagógus és Farkas Tibor énekmondó, a vonarcvashegyi művelődési ház igazgatója tisztelte meg jelenlétével, szakmai tanácsaival a rendezvényt. A szakemberek megnézték a csoportok aktuális, készüléfében lévő színdarabjait, s új inspirációt adtak hozzájuk. Más aspektusokat villantottak fel, melyekből hosszú távon is tanulhatnak a színjátszók.

A zsüri tagjai örültek, hogy segíthettek továbblandíteni az előadásokat. Bali Judit drámapedagógus szerint mindkét darabnak látszottak az erényei, s csak reméli, hogy valóban segíthettek a további munkában. A más látásmód, a párbeszéd valóban jobbra teheti a jövőbeni tevékenységet. Farkas Tibor énekmondó hozzátette: próbáltak főleg pozitívumokat kiemelni, a szereplőknek energiát adni, kitartással felvértezni őket. A lényeg a közösségépítésen van, hogy az amatőr színjátszók szívvel-lélekkel dolgozzanak, hogy fontos legyen számukra a feladat. A fiatalok innen továbblépve akár a világot jelentő deszkákig is eljuthatnak, de amatőr színházak is működhetnek profi módon.

Szollár-Nikolics Zsanna rendezőként és vezetőként is sok impulzussal gazdagodott. A Városi Színpad jelenleg 35 szereplővel a *Se meghalni, se nem élni* című színdarabon dolgozik, míg a Mozaik Társulat Georges Feydeau *A férj vadászik* című komédiájával még csak a kezdeteknél tart. Örültek a sok hasznos tanácsnak, s remélik, az idei bemutatókra is hatással lesz a műhelymunka.

A társulatok bemutatói után közös ebéd, majd szakmai megbeszélés és Farkas Tibor énekmondó megzenésített verses műsora zárta a műhelymunkát.

Halmos Ildikó

Hajdú-Bihar megyei találkozó

Debrecen, 2021. október 20.

A találkozó szervezője: Áros Tünde. A találkozó helyszíne: a Debreceni Bolyai János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola. Zsűritársam: Uray Péter

Az ember lánya már kora reggel megérzi, hogy milyen napja lesz... És én már reggel tudtam, hogy csodálatos nap vár rám.

A civisvárosba való érkezésem után egy kedves, szerető csapat várt rám, ahol mindenki érdekelt volt, nem csak a rendezvény lebonyolításában, hanem a gyerekek létezésének megsegítésében és a szakmai munka elvégzésében, állandóságának biztosításában.

Csodálatos, szerető világ tárult elénk, csupa emberséggel, figyelemmel megspékelve.

A rendezvényre jelentkező 2 csoport egyetlen színjátszó közösség két halmaza volt, mindkét csapat Lázár Ervin egy-egy klasszikusát dolgozta fel a A négyszögletű kerek erdőből merítve: *A fájósfogú oroszán* és a *Gyere haza, Mikkamakka* történeteket. Míg előbbi kicsit összeszedetlenebbre sikeredett, utóbbi egy nagyon laza, egymásra figyelő, az anyagot ismerő közösségként láttatta magát, ám a szigorú továbbjutási szabályok miatt csak az utóbbi produkciót javasoltuk az országos találkozón való megmérettetésre.

A két előadás megtekintése előtt egy valamivel több, mint egy órás tréning megtartására is sor került, ahol Péter a nagyobbakkal, én az alsósokkal dolgozhattam. A munka nem is volt eredménytelen. de egy hadseregnyi nikkelbolha pókhálóba gyűjtése, vagy egy polip lábainak „coczialista” hálósszatyorba való betömködésére hajaz az attitűd, amit képviseltem.

Szeretném a jelen lévő pedagógusok közül létezésének nagyszerűsége kapcsán kiemelni Deczki Klárát, aki szakmai díjat is kapott, amit örömmel adtunk át, és ő meghatódva fogadta... (Érdekes, hogy a gyeccki több szláv nyelven is GYEREKEKEt jelent, méghogy NOMEN nem ÓMEN...)

Elfáradva és mégis feltöltve indultam haza, azzal a gondolattal, hogy ha Debrecenben élnék, biztosan a Bolyaiban szeretnék dolgozni és oda tartozni.

Gyevi-Bíró Eszter

*

A pécsi országos fesztiválról

Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Fesztivál, Pécs, 2021. október 24-26.

Az országos fesztiválra meghívott csoportok közül a következők vállalták a részvételt:

CsepPet

Érsekvadkerti Petőfi Sándor Általános Iskola
Levetkezett gönceink
Fontányi Andrea

Huncutkák utánpótlás

Ajaki Tamási Áron Katolikus Általános Iskola és
Alapfokú Művészeti Iskola, Óvoda és Bölcsőde
A költői verseny
Tormáné Szabó Ilona

BolyaiSokk – I.

Debreceni Bolyai János Általános Iskola és Alap-
fokú Művészeti Iskola
A fájós fogú oroszlán
Deczki Klára Éva

Petőfis Pupákok

Gödöllői Petőfi Sándor Általános Iskola
Mi hárman
Kis Tibor

A Berhidai II. Rákóczi Ferenc Német Nemzeti- ségi Nyelvoktató Ált. Isk. 4. és 8. osztálya

akatona sosefél
Fésüs Éva

Mosolyosaló Gyermekcsoport

Topolya Község Művelődési Háza, Topolya, Szer-
bia
LÚDAS M.
Crnkovity Edit, rendező: Crnkovity Gabriella

DRÁMÁSOK

1. sz. Kétnyelvű Általános Iskola, Lendva, Szlové-
nia
Magyar népmese: A csudamadár
Žana (Kusek) Prendl. Segítője, hang és a ppt készí-
tője: Brodar Leona

Muharay Elemér Színpad

Fóti Közművelődési és Közgyűjteményi Központ
Vörösmarty Művelődési Háza, Fóti
Múltidézők
Révész Melinda

Aranyos Kamaszok

Zuglói Arany János Általános Iskola és Alapfokú
Művészeti Iskola, Budapest
Kamaszágok
Lossos Borbála

Az Art Osztály zöld csoportja

Szigetmonostor Faluház
A piros lábos
Kas Kriszta

Érdi Kishangyák

Érdi Körösi Csoma Sándor Általános Iskola
Imbolygó iskola
Nagyné Balázs Gabriella

Mester Craft (Budapest)

Budapest IX. Kerületi Molnár Ferenc Magyar-An-
gol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola
KOCKÓ
Éles Eszter

Napsugár Gyermekszínpad felsős csoportja

IV. Béla Katolikus Általános Iskola és AMI, Jász-
fényszaru

A rettentő görög vitéz

Kovács Tímea

Paff Színpad

Országgh Kristóf Általános Iskola, Sirok

Szent Antal szerencséje

Rajnavölgyi Vilmos

Fókuszból Gyermekszínpad

Csaplár Benedek Városi Művelődési Központ, Du-
naszerdahely (Szlovákia)

Érzelmek szivárványa

Jarábik Gabriella, Kuklis Katalin

Pogácsa az Arénában Színkör

Holdvilág Kamaraszínház Kulturális Egyesület, Bu-
dapest

A lila álmotól a Fekete országig...

Koltai Judit

A fesztivál létrejöttét Pécs Megyei Jogú Város és az Apolló Kulturális Egyesület segítette.

TÁMOGATÓK

EMBERI ERŐFORRÁS TÁMOGATÁSKEZELŐ

NEMZETI TEHETSÉG PROGRAM

NEMZETI KULTURÁLIS ALAP KÖZMŰVELŐDÉS KOLLÉGIUM

HELYSZÍNEK: Bóbita Bábszínház, Janus Egyetemi Színház, E78

Vizualitás, dramaturgia darabválasztás, zeneiség

– többszemponútú beszámoló a 2021. évi Weöres Sándor Országos
Gyermekszínjátzó Fesztivál pécsi előadásairól –

Pap Gábor Papesz

Három réteg, tendencia

Az idei Weöres 16 látott produkciója nyomán három réteget, tendenciát láttam felerősödni: egyfelől azok a játékok domináltak, amelyek az ifjú színjátszók játékkedvére, színpadról valóssággal lesüvítő energiájára alapoztak, főleg az olyan falusi közegekből érkező csoportoknál, ahol immár több évtizedes hagyománya van a színjátszásnak (*Szent Antal szerencséje* – Sirok, *A rettentő görög vitéz* – Jászfényszaru), de ugyanide sorolható a vajdasági Topolyáról érkező gyerekek *Lúdas M.*-je, valamint az Érdi Kishangyák *Imbolygó iskolabolygója* is. Másfelől olyan produkciók érkeztek a fesztiválra – és ezek voltak többen –, amelyek hol egyszerűbb, hol rafináltabb dramaturgiával operálva a játszók személyes tapasztalataiból, egyéni és közösségi élményeiből fogalmazódtak, hol szerkesztett játékká (*Levetkezett gönceink*, *Kamaszságok*, *Érzelmek szivárványa*, *A lila álmotól a Fekete országig...*), hol ünnepi műsorra (*akaton a sosefél*), hol metaforikus történetre (*Múltidézők*, *Mi hárman*), vagy éppen félig, vagy majdnem egészében kisjátékfilmmé (*A piros lábos*, *Kockó*). A fesztivál harmadik rétegét a meseadaptációk adták: Lázár Ervin Négyszögletű kerek erdőjéből *A költői verseny*, *A fájós fogú oroszlán*, illetve *A csudamadár* című magyar népmese képviselte ezt a réteget. Ezek a kezdő csoportokkal készült munkák mutatták fel leginkább „az elbeszélés nehézségeit”, a nyelv vagy a történet illusztrálásának csapdáit, de ezeken az előadásokon is érződött, hogy a játszók „jól érzik magukat” a

deszkákon – ami szerintem a legfontosabb, mert ennek elérése szakmai szempontból megtanulhatatlan –, és bár ez utóbbi, a játékok „néző felé fordítása” még hiányosságokat mutatott, a rendező-tanárokkal való szakmai beszélgetésen kiderült, hogy ezt ők is tudják, és alapvetően „tanulni jöttek” – hiszen ez a fajta tudás viszont éppen ilyen alkalmakon, valamint különféle képzéseken elsajátítható.

Természetesen mindhárom réteg előadásainak hatását felerősítette, szinte valódi ünneppé avatta az a tény, hogy hosszú idő, több mint két év után találkozhattak egymással az ország és a Kárpát-medence magyar nyelvű gyermekszínházát demonstráló fiatalok, rendező tanáraik és a szakma más képviselői. A karantén zárt világa után a legnagyobb fejlemény az volt, hogy végre EGYÜTT és ENNYIEN találkozhattunk egymással – és mivel az esemény egybekötődött egy tematikájában is ünnepi konferenciával, illetve az MDPT és az ODE szintén ünnepélyes díjátadóival¹ – szép számban voltak jelen érdeklődő drámapedagógusok, gyermek- és diákszínház-rendezők, illetve a Kárpát-medencei magyarnyelvű amatőr színházást (sőt az SZFE-t) képviselő mozgalmárok is. A kollégiumi távolságok ellenére a pécsi Zsolnay Kulturális Negyed most is remek helyszínnek bizonyult: Tóth Zoltán ODE-elnök és a Bóbita Bábszínház, amely a teljes infrastruktúráját a fesztivál rendelkezésére bocsájtotta, korrekt házigazdája volt a rendezvénynek. Apró problémák azért adódtak: az egyik gondot talán az jelentette, hogy az információs pultba már nem jutott helyi munkatárs, de ezt a hiányt az MDPT elnökségéből és szervezőiből formálódó stáb hatékonyan pótolni tudta.²

Az előadások vizualitása

A másik probléma viszont, nézetem szerint, esztétikai okokból származott: az első játéknap délutáni csúszását – amit szintén jól kezelte a szervező csapat, hiszen estére behoztuk ezt – leginkább az okozta, hogy a máskor többnyire üres térben dolgozó kollégák olyan díszletelemekkel, tárgyakkal, egyedi vizuális ötletekkel segítették meg a játékosokat, hogy a hagyományosan rövidre tervezett átállások nem lehettek elegendőek. Azon kaptam magam, hogy nemcsak szövegeket rögzítek, gondolatokat jegyzetelek, hanem rajzolok: itt egy(-két) jól elhelyezett létra (*A fájós fogú oroszlán, Kamaszságok*), ott egy pontosan kalibrált mérleghinta, lépcső-feljáró, egymásra rakott fiókok (*Költői verseny*), de láttunk előadást ruhadarabokra komponálva (*Levetkezett gönceink*), amelyek egyszerre voltak teret képző díszletek, és hatékony kellékek a játszó kezében, akár csak az *akatoná sosefél* székei, amelyek bizonyos pillanatokban megszemélyesítve, „elesett forradalmárokként” kerültek megjelenítésre... illetve a „bábszínház a színházban” múltbeli eseményt reflektíven, *flash backként* visszajátszó eszköze is megjelent, akár csak a film

¹ Itt ragadom meg az alkalmat, hogy gratuláljak az MDPT elnökségében és ellenőrző bizottságában dolgozó kollégáimnak Dolmány Máriának, Körömi Gábornak és Lannert Istvánnak!

² *Szerkesztői jegyzet*: ennyit soha egyetlen országos fesztiválon nem improvizáltunk a szervezésben. Csak a tárgyszerűség végett: a legutolsó megyei bemutató október 20-án volt, mi pedig 24-én már kezdtük is az országos fesztivált. Ilyen akkor sincs, ha van! Ez nem ment volna, ha nem akarja mindenki ennek a rendezvénynek a létrejöttét és a sikerét, aki ennek „hivatalból” részese volt, de még az is, aki éppen csak arra járt. Nem volt megoldhatatlan helyzet. Amikor kiderült például az, hogy a rendezvényt befogadó bábszínház műszakja nem fertőzött, csak a színészei közül estek ki néhányan a Covid miatt, akkor már érezhető volt, hogy nyert ügyünk van, minden más megoldható lesz. Az utolsó pillanatig szükség volt az összes közreműködő „nem színpadi” kreativitására – házigazda és vendég, gyerek és felnőtt, műszak és előadó, műsorvezető, alpolgármester, buszsofőr, és sorolhatnám még a metszeteket, vagy a résztvevőket, de a lényeg: mind csodaszépen dolgozott együtt.

(*A piros lábos, Kockó*). Még a sokszor kárhozott, itt és most a teret hatékonyan szűkítő (gyerekeket előtérbe, rivalda felé „toló”), helyszínjelző hátsó kulisszafüggöny is igen igényes festői háttér munká eredményeként jött létre (*A csudamadár*). Bizonyos előadások a tér mélységével, az előtér-háttér viszonytal játszottak (*A fájós fogú oroszlán*), máskor a nézőteret is bevonták a játékba, vagy éppen a függöny be-, illetve kihúzásával bántak jól (*Lúdas M.*).

De a néhány, az üres térnél megmaradó produkció sem fukarkodott vizuális ingerekkel: ezeknél a játszóik igényesen kiválasztott jelmezeinek, kellékeinek színvilága jelentett különleges élményt: a *Múltidézőkben* a szereplők különféle színű számozott pólói, míg az *Imbolygó iskola-bolygóban* a színes baseball-sapok „öltöztették” a játszókat, az *Érzelmek szivárványa* hangzó botjainak különféle hangjai és színei egy-egy érzelmi állapotnak megfeleltetve működtek, de *A lila álmotól a Fekete országig* komplementer színekbe öltöztetett játszóik is dramaturgiai okból váltak le a Fekete országot gitározó-éneklő, nyilván feketébe öltöztetett főalokról. A két fennmaradó üres teres előadás közül a *Múltidézőkben* magának a mozgásnak vizuális megjelenése, míg a *Mi hármanban* a kivételesen erős színészi játék mellett a boszorkánnyá átlényegülő lányokat megvilágító neonszínű, villódzó vizuális effekt vált jelentésses, dramaturgiailag meghatározott elemmé.

Mi, anno harminc éve még azt tanultuk, hogy – kis túlzással – a „sok díszlet, kellék inkább csak zavarja a játszókat”, lám, ez a tétel 2021-ben Pécssett megdőlni látszik. Nem tudom, honnan jön ez az igényesebb szcenírozásra való hajlandóság (hacsak nem a karantén egyoldalú, virtuális „képességéből”), de muszáj üdvözlöm, hogy a kollégák, minden előadásra kiterjedően komoly arányérzékéről és kreativitásról számot adva komponálták meg a játékok látványvilágát: emiatt, a látott 16 produkció alapján kimondható, hogy a gyermekszínjátás vizuális megjelenésében nagyon komolyat lépett előre!

Darabválasztás, dramaturgia, zeneiség

Az egyöntetűen – a szó eredeti értelmében is – kitűnő vizualitás mellett hadd térjek rá arra, ami világosabban felmutatja és elhatárolja egymástól a három fent említett réteget, tendenciát, és ez leginkább a darabválasztás, a dramaturgia, kisebb mértékben a zenehasználat mentén érhető tetten. (Kiváló zsűritársammal, idősebb Bagossy Lászlóval, akivel tartalmas beszélgetésekkel teli két napot töltöttünk együtt, abban egyeztünk meg, hogy a színészvezetésről, a különféle játékmódokról, eszközökről ő fog értekezni a látott előadások kapcsán, én ezt a témát csak akkor érintem, ha jelzett fókuszaim kapcsán ez kikerülhetlenné válik...).

Hadd kezdjem a meseadaptációkkal, melyekben a csoportvezetők hagyományosabb útvonalon fordultak játékok tárgya felé. Két Lázár Ervin-adaptációt is láttunk, mindkettőt a Négyszögletű kerek erdőből: az ajaki Huncutkák, Tormáné Szabó Ilona rendezésében *A költői versenyt* prezentálták, míg a debreceni Bolyaisokk Deczki Klára vezetésével *A fájós fogú oroszlán* megjelenítésére vállalkoztak. Mindkét előadás mutatott fel értékeket: az ajaki előadásban ilyen volt a mentős kommandó érkezése a törzsét fájlaló Nagy Zoárd megsegítésére: természetesen a kis epizód „hátsó szándéka” szerepkreálás a nagyobb létszámú csoport számára, ami jól mutatja a csoportvezető pedagógiai és dramaturgiai érzékét, míg a debreceni előadásban a figurateremtés vált sikerültebbé: különösen a Nyúl Aromót játszó alakítása volt figyelemreméltó. Amivel azonban a produkciók adósak maradnak, az a Lázár Ervin-i világ megfejtése: ahhoz ugyanis, hogy ezek a mesék túllendüljenek a hatásosan vagy kevésbé hatásosan előadott epikán, és valódi színjátékká váljanak, muszáj lefordítanunk (lehetőleg saját) emberi viszonyainkra a mára legendássá vált állatokat (növényeket), muszáj a magunk és csoportunk számára tisztázni, hogy kik ők valójában a mi számunkra, vagy hogy kiket láthatunk meg bennük. (Én például, aki

valaha a Bab Berci miatt kezdtem el a színjátszással foglalkozni, majd két évtized után mertem csak kapcsolódni ehhez a világhoz, és éppen e mesesorozathoz azzal a saját olvasattal, hogy Mikkamakka és barátai nem mások, mint egy önsegítő terápiás csoport tagjai –, de persze ez az én verzióm.) A szintén meseadaptálásra vállalkozó lendvai Drámások a Žana Kusek Prendl rendezte *A csudamadárban* másfajta csapdába estek: miközben a gyerekek irigylésre méltóan természetes, népi játékokra emlékeztető jelenléttel dolgoztak a színpadon, az egyszerre mondott és mutatott „kettős játék” illusztrációja sajnos inkább akadályozta, mintsem segítette volna a mese megértését. Újra hangsúlyozom: ezek az eszközök, a cselekvéssel való történetmesélés, a dramatizálás másféle fortélyai tanulhatóak, a fesztiválok mellett külön képzésen is: Kaposi Lászlóval és Körömi Gáborral pár éve akkreditáltattuk újra a kibővített tematikájú 120 órás gyermek- és diákszínjátszó rendezői képzést, és szeptemberben elindult a harmadik tanfolyam is...

Hadd folytassam tovább az önfelelt játékokra alapozó réteggel, már csak azért is, mert némi pedagógiai malíciával éppen ezek az előadások példázzák azt az irányt, amelyre az iméntiek tovább léphetnének: egy leendő előadás sorsa ugyanis – nem győzöm különböző fórumokon eleget hangsúlyozni – nagymértékben eldől a darabválasztásnál. Ebben a csoportban vagy nagyon jól választottak, vagy nagyon jó darabot írtak maguknak a csoportvezetők.

A topolyai Mosolycsaló Gyermekcsoport Crnkovity Edit rendezésében kolléganőnk, Hajós Zsuzsa *Lúdas Matyi* című darabját állította színpadra, mely jól mondható mondataival, nővé alakított főszereplőjével, szövegesen is megszólaltatott kisliba-kórusával, jól szcenírozott, könnyed, mégsem tétnélküli játékot eredményezett: világosan kibomlik a szándékosan jelmez nélkül hagyott főszereplő fejlődéstörténete, melyben a kezdetben lusta leányzó az események hatására megtanul felelősséget vállalni. Egyetlen apró gondom akadt: a játékban használt klaszrikus zenei bejátszások sajnos nem segítettek, sőt, néhol inkább elfedték a játék „hasznos hangjait”: az egyik verésnél például a függönyön csattanó botütések önmagukban is elegek lettek volna arra, hogy Döbrögi uraság „elporolására” asszociáljunk.

A siroki Paff Színpad *Szent Antal szerencséje* című előadásánál a rendező, Rajnavölgyi Vilmos maga vállalta a pársoros anekdota dramatizálását, ami jó példája annak, hogy miért érdemes egy semmiségnek tűnő történetet színpadra vinni: természetesen azért, mert fel lehet vele mutatni a falusi lét visszasságait, de még inkább azért, mert ezeket a figurákat a gyerekek belülről ismerik, így semmiféle gondot nem jelent a karakterformálás, az alakok „magukra húzása”, adaptálása a saját személyiségükre. (Ez a vonás egyébként az összes, ebben a csoportban tárgyalt előadást jellemzi, egybefűzi.) Arról nem is beszélek már, hogy népszínművet csak így lehet(ne, szabadna...) igazán jól színpadra állítani: magam részéről a profi szakmabelieket beutalnám egy hétre Rajnavölgyi Vilmoshoz, hogy hogyan is kell ezt jól csinálni. (Nagy kár, hogy erről nagy valószínűséggel lekéstek: mint a beszélgetésen kiderült, a nyugdíjba vonuló rendezőtanárra a sirokiak országos sikereinek egyik kovácsa sajnos leteszi a lantot. Azért én reménykedem, hogy hátha még lesz alkalom...)

A jászfényzarui Napsugár Gyermekszínpad *A rettentő görög vitéze* elvileg egy másfajta közeget idéz meg, hiszen a darab a görög Théseusz személyét állítja középpontba, de ez csak merő látszat: Zalán Tibor darabja olyan stílusparódia, amely nagyon is felső tagozatos kiskamaszoknak szól: annak idején a Stúdió K számára írott bábos előadás ugyanis a „hős-nemhős; közélet-magánélet” tengelyein haladva a főalak mellett is éleletes figurákat teremt, akiktől nem idegen

az (ön)íronia. (A darab gyermekszínházi alkalmazása különben nem előzmény nélküli: körülbelül egy évtizede Kovácsné Lapu Mari is fiatalokra adaptálta a szöveget.) A rendező, Kovács Tímea a tőle megszokott mesteri kézzel nyúlt az anyaghoz, rengeteg apró ötlettel megsegítve játzóit, transzparensként meghagyva a kóruslétből a szóló megszólaláshoz vezető színházi pedagógiai útvonalat, amire a pseudo-görög szöveg amúgy kiváló lehetőséget ad. A legnagyobb poén az összes közül az, ahogyan a szerepváltós előadásban a kezdetben kislányos hősből lassan, az előadás végére ivarérett legény válik. A mindnyájunk Rozika nénije által meg alapított jászfényzarui színházi játék, köszöni szépen, nemhogy megvan: a jelek szerint virágzik!

Kicsit más a helyzet az Érdi Kishangyák játszott *Imbolygó iskolabolygóval* Nagyné Balázs Gabriella rendezésében, ami ugyebár egy „csasztuska-gyűjtemény”, ilyen formájában első pillanatra esztétikai idegenkedést válthatna ki belőlünk. Csakhogy a szerző olyan pontosan és anynyira *belülről* ismeri az iskola világát, hogy az apró megfigyelések teljes mértékben hitelesítik a szöveget. Tavalyelőtt ezt a játékot Koltai Juditéktól, a Pogácsa az Arénában Színköről láttam, a mostani üres teres verzió hasonlóan jó élmény, még ha rendezői értelemben kevésbé komponált is az előadás, a kisdíjak a helyzeteket ugyanúgy hitelesíteni tudják. Emellett kiválóan énekelnek, még ha a „gonosz takarítónő” ziccer-száma rá is megy kissé a magas lágéban induló kezdésre: az énekes kicsit szenvedve éneklő ki a magas hangokat, ami persze valamennyire illik is a situációhoz, de itt talán mégis elkelné egy furulya: nem másért, a megfelelő hang megtalálása miatt.

Ideje, hogy áttevessék azokra a produkciókra, melyek **a résztvevőket foglalkoztató kérdések, problémák jegyében** születtek. Az első és talán a legnagyobb csoportban különféle tematikájú szerkesztett játékok sorolhatók. A fesztivál nyitóelőadása az érsekivadkerti CsepPet Fontányi Andrea rendezte *Levetkezett gönceinkje* szó szerint intonálta a „saját anyagból való dolgozás” problematikáját: a térben elszórt ruhakupacok valódi kiskamasz szobák intim közegébe invitálják a nézőt, ahol olyan kérdésekre kell választ találni, hogy „11 évesként kicsik vagy nagyok vagyunk-e már?” A megválaszolhatatlanra aztán még karcosabb témák-tárgyak kerülnek elő, pl. „Apa gépe” (amit persze itt egy kartondoboz imitál), amelynek beltartalma újabb kérdést vet fel: van-e vajon „életkori sajátosságnak megfelelő könyv a szaporodásról?” Egy olyan országban, ahol álszent módon előbb tiltunk valamit, mielőtt és ahelyett, hogy megértenénk, lassan hőstettnék számítanak az ilyen, egyébként egyáltalán nem politikai előadások. Ilyen mértékű rendezőtanári nyitottság és bizalmas légkör után az sem lep meg, hogy az érsekivadkerti fiatalok milyen magától értetődő természetességgel énekelnek az előadásban.

„Mi az, hogy buzi?” – ez a mondat már az előzőhöz nagyon hasonló zuglói Aranyos Kamaszok csoport Lossos Borbála által rendezett *Kamaszságaink* című előadásából való, ahol még olyan örökérvényű „bölcseességekkel” szembesítenek bennünket az ifjú játzók, mint amilyen a képzelt osztályfőnöki intő szövege: „Tisztelt Szülő! Gyermeked szünni nem akaróan kamaszodik...” (stb.) A zuglói előadás ugyanakkor jóval eszköztelenebb, mintha csak egy művészeti iskolai csoport monológ-vizsgáját látnánk, a játzók az egyébként artistikus térben nem kapcsolódnak különösebben egymáshoz. Ez azonban számomra semmit nem von le a produkció értékéből, mely éppen annyit vállal be, mint amit meg is tud valósítani: hitelesen megszólaló kamaszokat látunk és hallunk, akik magukról vallanak.

Jóval áttevesebben és rafináltabban közelít a kamaszproblémákhoz a felvidéki Dunaszerdahelyről érkezett Fókusz Gyermekszínház, mely az *Érzelmek szivárványa* című produkciót hozta el a fesztiválra Jarábik Gabriella és Kuklis Katalin rendezésében. Mint a csoportvezető Jarábik

Gabi elárulta, Vekerdy Tamás adta az ötletet, hogy a hat alapérzelemmel (öröm, bánat, düh, félelem, meglepődés, undor) foglalkozzanak, és a csoporttal közös kutakodás végeredménye egy rendkívül letisztult, ugyanakkor meglepő formájú prezentáció lett. A szöveg ugyanis nem más, mint egy nézőnek szóló tudományos értekezés, melyet ugyanakkor hatásosan oldanak fel a színjátékos, képi és zenei – adott hangmagasságokra behangolt, színes műanyag-botok által keltett – hatáselemek, illusztrációk. A szövegbe ékelt néhány másodperces miniszituációk ugyanis rendkívül szórakoztatóak, és azonnal látszik, hogy ezeket a gyerekek a tanárokkal együtt találták ki: valószínűleg improvizációk nyomán rögzültek ilyen találó, végletesen tömör jelenetekké. Ezen felül a játékot tovább színesíti (ha nem lennék félreérthető, azt mondanám „szivárványosítja”), az a tökéletesre csiszolt csoportmunka, mely a konfucianizmusra emlékeztetően (ott ötös, itt hatos rendszerben) azonosítja és felelteti meg egymással az adott érzelmeket egy-egy színnel, hanggal, megszólalással. Mindez azt sugallja, hogy: ha az érzelmek kezelésében rendet teszünk, akkor ezek az érzelmek bizony felvállalhatók, ami nemcsak művészi-esztétikai, de pedagógia üzenetként sem utolsó!

Hasonló megfeleltetéssel él a Koltai Judit vezette Pogácsa az Arénában színikör *A lila álomtól a Fekete országig* című a szerkesztett játéka, csak éppen itt a kisgyermekkor kissé idealizált színekavalkádja kerül szembe a kamaszkor feketéjével. Judit a színház felől jön: inkább színészpédagógusként viszonyul tanítványaihoz, ami azt jelenti, hogy konkrét színházi-színészi eszközöket ad át tanítványainak a megjelenítés érdekében, ám mivel mindezt hitelesen és figyelmesen teszi, a végponton, az előadás hatásában mindez összeér a más útvonalon haladó rendezőkkel. Az itt felvetett versek ürügyén pillanatképeket kapunk az idillből, amit hatásosan üt le a végén a feketébe öltöztetett nagyobb lány saját megzenésítése a Babits-féle *Fekete országra*. A rendező ehhez komponálja meg a zárlatot, amelyben a gyermekkoránál megmaradó csoport magára hagyja a színpad közepén búsuló „felnöttebet”, aki, koránál fogva már sajnos nem tarthat velük. Bevallom, jobban szerettem, amikor két éve élő kísérettel hallhattam a nagyszerűen éneklő csoportot, mint most, amikor bejátszott alappal kellett beérnünk (a rontott bejátszásra ugyanakkor jól reagáltak a játszó). Ám a Fekete ország élő előadása mindenért kárpótolt: itt a remek szerző-szólísta nagylány mellett a csoport is ügyesen vokálozott.

Ahol viszont a zene, annak legteljesebb kreativitásában, dramaturgiai elemként bontakozhatott ki, az a berhidai 4.-esekből és 8.-okból verbuválódott ünnepi műsor, az *akatoná sosefél* volt – volt tanítványom, Fésűs Éva rendezésében. Az ünnepekről szóló, előző napi drámapedagógiai konferencia után különösen fontosnak tűnt számomra ez a produkció, amely minden ízében megfelelt annak az ideálnak, amit különben az ünnepi műsorról gondolok. Azzal, ahogy Éva konkrét iskolai tárgyakra, székekre, asztalokra, krétára és szituációra, tanári instrukciókra (vagy inkább vezényszavakra) vonatkoztatja a forradalom eseményeit, teljesen konkrétá válik az azonosítás: nem kell, hogy máshol, máskor, és mások legyünk ahhoz képest, ahol, amikor és akik vagyunk, elég ottlennünk egy diktatórikus iskolai szituációban ahhoz, hogy valamit megértsünk – anélkül, hogy elhangozna, jelentésében szünetlik meg Illyés Gyula versének kezdő sora: „hol zsarnokság van, ott zsarnokság van...”. És innentől a maga különös jelzéseivel, a kivégzendőkkel azonosított székekkel, a nekünk háttal leültetett emberekkel, a jelképpé emelt, magányos hegedűszóval intonált „Tavaszi szél vizet áraszt”-tal, a szék karfájára írt krétafelirattal („Le a vörösökkel!”), ez a rendkívül inspiráló, többértelmű műsor inkább kérdez, mint állít e táborokra szabdaltszavakban, például így: Lehet-e diktatórikusan ünnepelni („ünnepeltetni”) a szabadságot? És mi közülük lehet az ünnepléshez olyanoknak, akik nemhogy az eredeti eseményt, de az azóta eltelt idő legfőbb pontjait sem élték meg?

Jóval általánosabb megfogalmazásban, de hasonló mélységű filozófiai-vallási kérdéseket fesseget a fóti Muharay Elemér Színpad *Múltidézők* című előadása, melyet Révész Melinda rendezett. Az előadás tárgya voltaképpen a hit, a meggyőződés, ám a hit ezúttal nem verbális dogmákhoz kötődik, hanem metakommunikatív módon, egy mozdulatsorban ölt testet, amelyet a számokkal megjelölt játszó, mintha időtlen idők óta végeznének... Csakhogy egyszer egyikük rákérdez a mozdulatok miértjére, és innentől fogva lavinaszerűen válnak le a számok/játszó, hogy saját cselekvésükre reflektáljanak. Az is kiderül, hogy egy szám valamiért hiányzik közülük. Mikor pont erre rájövünk, megérkezik a hatos szám is. Ám arra, hogy a fehérbe öltöztetett, szótlánul maradó alak, aki valahol a mozdulatok eredőjének tűnik, honnan is származhat, ki is ő, arra nem kínál választ az előadás. Karinthy Frigyes Lepketáncát idéző játék, mely egyébként hatásosan adagolja az egyre újabb információkat a néző számára, a végére kissé kiürül, de ezzel együtt is nagyon izgalmas vállalkozásnak tekinthető.

Nem kevésbé rejtélyes anyag a gödöllői Petőfi Pupákok triója által elővezetett *Mi hárman*, melynek elsöre civilnek ható lányai, a *Godot-ra váró*ra azért erősen emlékeztető antréból kiindulva végül inkább a Macbeth boszorkányaivá alakulnak át. Az az igazság, hogy nagyjából harminc éve láttam már ezt a játékot, és a rendező akkor is Kis Tibor volt. Meg is kérdeztem tőle, hogy az ismeretségünk hajnalán tőle talán először látott darabot milyen indokkal vette újra elő, mire ő a tavalyról visszatérő három lelkes színjátzó átlényegülését, a (nyilván kettős) szerepbe lépésük folyamatát jelölte meg. Számomra azonban valami olyan üzenetet hordozott a játék, hogy egy tett, amit egy, avagy két ember nem tenne meg, egy harmadik belépésével egyszer csak valóra válik. Főleg, ha olyan erős színjátékos generálja a cselekvést, mint a harmadikként belépő lány, aki megjelenésével, szinte hisztérikus váltásaival azonnal fanatizálni képes a másik kettőt. Ha van pedagógiailag is érvényes üzenete ennek a pár perces, minden tekintetben teljes értékű színházi játéknak, akkor az a rendezői szándék és a nézői olvasat félútján jöhetne létre, és valahogy úgy szólna, hogy érdemes bizonyos figurák bőrébe bújva megtapasztalnunk saját határainkat, hogy aztán a való életben felhasználhassuk ezt az egymásról-magunkról szerzett tudást.

A japán történetből kiinduló *A piros láb* című játék, a szigetmonostori Art Oszályosok zöld csoportjának előadásában, Kas Kriszta rendezésében, egy sajnos mindig aktuális korosztályos alapélményt jelenített meg egyszerre két (sőt, ha a bábjátékot nézzük, akkor három) idősik bevonásával. A játék számomra a billogozás és a kirekesztés allegóriájaként jelent meg, még akkor is, ha a végén nem maradhatott el a kissé illuzórikusnak ható heppiend. A játszó a különleges megoldással éltek, hogy a keretjátékot egy beszélő fejes, Zoomos kivetített párbeszéd adta nagymama és unokája között, mely dramaturgiailag pontosan határozta meg a saját múltbeli élményeit tanmeseként elmesélő nagymama és az őt hallgató unoka analóg pozícióját: ahogyan a piros lábassal a fején, hosszú keresés és akadályok árán a nagy végül megtalálja a párját, úgy találja meg a kisunoka is a helyét az új osztályban. Ugyanakkor komoly nehézséget okozott az élőben játszó számára az előzőleg felvett, így „élettelen” anyaghoz való alkalmazkodás: látszott, hogy lendületüket, játékuk ritmusát néha megtörte a filmbejátszás kezdetére és végére való várakozás. Úgy gondolom, hogy ez, ha nem is lehet tökéletes, talán precízebb vágásokkal kevésbé zavarja meg a játszókat.

Hasonlóan a film jelentette a megoldást a ferencvárosi MesterCraft számára a *Kockó* című előadásban, vagy inkább játékfilmben: itt ugyanis a kissé ügyetlennek ható, játszó által élőben előadott nyitó rap csupán „felkonferálta” az utána következő filmet. Pedagógiailag ez is teljesen érthető: a társaikkal való élő találkozás itt inkább a csoport szempontjából volt fontos. Mégis,

meghatározó művészi produktumként elsősorban a bő félórás filmet kell számba vennünk, mely egy rövidebb szabadtéri jelenet után egy sötét pincesorban forgatott hosszabb jelenetsorba torkoll: míg az udvaron játszó diákok mozgásos játékaik nem lehetnek önfeledtek, mert valamilyen rettegnek az őket fölülről figyelő Elek bácsitól, ezért aztán a pincébe menekülve saját életet, szubkultúrát teremtenek, ami azonban nem nélkülözheti a félelem másik formáját, a tárgyaltalan szorongást. Végig megfigyelhető volt a diákok megjelenítésének sallangtalan tisztasága, vallomásos őszintesége, aminek légkörét csak avatott filmrendezők szokták tudni megteremtteni, hiszen ezúttal nem volt lehetőség az amatőr színházi keretek között oly megszokott, segítő stilizációra, kerettávolságra stb., a gyerekeknek valóban önmagukat kellett adniuk. A rendező Éles Esztert még színjátszó korából ismerve én őszintén nem csodálkozom azon, hogy képes volt erre: az egyik olyan fiatal, gyerekekkel alkotó kollégánk ő, aki teljes komolysággal fordul játszói felé, és határozott művészi és pedagógiai tudatossággal vezeti őket útjukon. Az azonban még engem is meglepett, hogy az eredeti területétől, a mozgásszínháztól ilyen távoli terepen és ilyen mértékben képes volt elvetni minden kapaszkodót, hogy teljes valójukkal behúzza játszói egy ilyen fokú önazonosságot megkívánó fikcióba. Meg kell ugyanakkor jegyeznem, hogy a második, sötét jelenetsorból muszáj volna legalább tíz percet kivágni, mert sokkal erősebben hatna a munka egy feszebb, húszperces rövidfilmként. A „rendezői vágás” után szívesen megnézném, akár valamilyen (rövid!)filmszemlén a szigorúbb, „produceri” változatot...

*

Visszatekintés a pécsi országos gyermekszínházi fesztivál eseményeire

id. Bagossy László

Amikor én még ifjú ember voltam, s először vettem részt ilyen országos szemlén – nem Weöres nevével fémjelezve – falusi kis csoportommal, ámulva néztem a nagyvárosainkból érkező csoportokat, úgy éreztem hályogkovács módon toppantam bele ebbe a forgatagba.

2021. október 24-én, mint zsűri kerültem bele ebbe az ámulatba, hisz a pandémia miatt kialakult életünkben szinte elképzelhetetlennek tartottam a színvonalas felkészülést.

A csoportok azonban rácafoltak erre a kishitűségre, és nem véletlenül idéztem a záró ünnepségen Peter Brook elhíresült könyvéből (Az üres tér) a következő mondatokat: „*A játékhoz sok munka kell. De amikor ez a munka a játék élményét adja, nem érezzük többé munkának. A színház játék.*”

Végig figyelve a bemutatkozó csoportokat, egyik ámulatból a másikba estem, hogy milyen ötletgazdagon, kreatív módon valósultak meg ezek a gondolatok a csoportok előadásában. Minden szakmai hiányosságot ellensúlyozni tudtak a láthatóan kemény felkészülést igénylő előadások.

A produkciókat – kivétel nélkül – jó darab- vagy témaválasztás jellemezte. Különösen értékelhető volt ez olyan esetekben, amikor a gyerekek életkori sajátosságainak, élethelyzeteinek megfelelő problémák kidolgozásában, megfejtésében jeleskedtek. Minden ilyen esetben észrevehető volt a diákok személyes érintettsége, különösen a *Levetkezett gönceink* (Fontányi Andrea),

a *Mi hárman* (Kis Tibor), a *Múltidézők* (Révész Melinda), a *Kamaszságok* (Lossos Borbála), az *Imbolygó iskolabolygó* (Nagyné Balázs Gabriella), *A Lila álmotól a Fekete országig...* (Koltai Judit), és a Fókusz Gyermekszínpad *Érzelmek szivárványa* (Jarábik Gabriella, Kuklis Katalin) című előadásokban.

A fel nem sorolt darabok rendezői is olyan előadásokat hoztak létre, amelyekben a megjelenített alakokban a szereplők megtalálták belső gondolat- és érzélemvilágukat. Szinte alig volt érzékelhető elnagyolt, hevenyészett megoldás, kiváló „színész-vezetéssel” a gyerekekhez igazították a figurákat, s ez mindenképpen a pedagógus-rendezők szakmai, pedagógiai felkészültségét dicséri.

Figyelemre méltó a gyermekszereplők életkori sajátosságait soha nem meghaladó, megjelenítő készségét, fizikai és lelki adottságaikat figyelembe vevő, arra építő pedagógiai munka. A gyerekek nem szolgai módon végrehajtott megoldásokkal vettek részt a játékban, hanem teljes lelki odaadással (néha ügyetlenül, néha kifejezetten magas színvonalon) vitték előre a történetek historikus és érzelmi szálait.

Érdekes volt megfigyelni, hogy néhány csoport videós bejátszásokkal próbált mélyebb összefüggéseket találni az adott témában, s hogy ez a próbálkozás mennyire természetes közege ennek a generációnak. Bár néha a technika meg-megbicsaklott, de több esetben sikerült érzékletesebbé tenni és érzelmileg közelebb hozni az előadást.

Nem hiányzott a humor sem a darabválasztásban, ezt a diákok is és a rendezők is jó helyzetfelismeréssel, kiváló jellemrajzok felmutatásával tették érzékletessé.

Lenyűgöző volt a csoportok muzikális felkészültsége és mozgáskultúrájuk kidolgozottsága. Alig lehetett a játéktérben tétován toporgó, helyét nem találó figurákkal találkozni.

Az irodalmi művek (mesék) feldolgozói: *Lúdas M.* (Crnkovity Edit), *A csudamadár* (Žana (Kussek) Prendl) *A költői verseny* (Tormáné Szabó Ilona), a *Piros lábas* (Kas Kriszta), a *Kockó* (Éles Eszter), *A fájós fogú oroszlán* (Deczki Klára) a morális tanulságok okos hangsúlyozásával elsősorban pedagógiai tisztánlátásról tett tanúbizonyságot. A mesealakok megformálásában időnként viszont érződött némi közhelyszerű megközelítési séma.

A mesék világának megjelenítése szép és felelősségteljes feladat. Lázár Ervin szerint „A mesék történeteinek szereplői jó emberek, legalább is többségükben azok. Így vagy úgy, valamennyien a szeretetet testesítik meg. Ez nem elhatározás következménye. Az ember lényegileg ilyen, jóindulatú és jóra való. Ez a mostani fogyasztói társadalom a maga ideáljaival, értékeivel, normáival elvadít, és másfelé hajt bennünket. Az a benyomásom, nem olyan világot teremtünk, amelyben akármikor is jól érezhetnénk magunkat. Valaki az alsórácégresi szegénységről kérdezősködött nálam a minap, s egyszer csak oda jutottunk, hogy az a ma már elképzelhetetlen szegénység valami okból nem tette tönkre erkölcsileg az embereket, szegénységük mélyein is maradt bennük valami tiszteletreméltó épség és tartás. Különös kimondani, de gyerekkorom szegénysége valamiképp még javunkra is vált.”

Ennek a szép gondolatnak a megtestesítői ezeknek az előadásoknak résztvevői.

Műhelynapló

– a *Kockó* című, kisfilmmé lett színdarab munkafolyamata –

Éles Eszter írása, Kiszely Diána jegyzetével

Az első lépések

A csoport a Budapesti IX. Kerületi Molnár Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola 4. évfolyamos tanulóiból áll. A csoport neve, a MesterCraft, a gyerekek körében igen népszerű Minecraft játék nevének átírata. A Mester szó egyrészt arra utal, hogy az iskola épülete a Mester utcában található, másrészt arra, hogy mindenki mesterré válhat valamiben.

2019 szeptemberében kezdtem el a munkát két harmadikos osztályban. A célom az volt, hogy megvizsgáljam, hogyan tudom alkalmazni a közösségi és érzékenyítő játékokat két különböző összetételű osztályban. Felmértem az osztályokat a két osztálytanító segítségével, beszélgettünk a problémákról, felmerülő nehézségekről. Két különböző intenzitású osztállyal találkoztam. Azonban mindkét osztályra jellemző volt, hogy eléggé erőteljesen jelen volt az agresszivitás, piszkálódás és a nem figyelés a másokra. Ezekben az osztályokban az egyszerű drámajátékok is időnként konfliktusokat szültek, vagy épp unalomba torkollottak. Ezért vettem egy másik irányt. Hetente találkoztunk mindkét osztállyal egy-egy órára. Az órák tanteremben zajlottak.

Az első találkozás alkalmával egy székekkel teli osztályteremben voltunk. Először is bemutatkoztam: elmondtam, ki vagyok és mit szeretnék csinálni. Felvázoltam a szabályokat, hogy mit lehet és mit nem. A legfontosabb a szabályok közül az volt, hogy senki ne ártson saját magának vagy másoknak, sem szóval, sem fizikálisan.

A bizalom megteremtése, kiépítése

Az első közös játékóra lényege az volt, hogy mindenki szabadon, kötetlenül mozogjon, sétáljon, vagy épp fusson egy adott zenére. Ennek alapján figyeltem meg és térképeztem fel, hogy mennyire tudnak egymásra és rám figyelni. Az első 10 percben együtt mozogtam velük. Számomra nagyon fontos, ki hogyan enged fel, kinek hol vannak elakadásai a szabad mozgásban vagy játékban: ezeknek az akadályoknak a felismerése az egyik legfontosabb dolog a bizalom megteremtésében. A test nagyon érzékeny felület, hamar reagál mindenre. A tudatalatti, a berögződések a múltból, a jelen történései egyszerre munkálkodnak benne. Voltak gyerekek, akik nem csináltak semmit vagy beszélgettek egymással, lökdösődtek, versenyeztek. Az egyén (a gyermek) jelenléte nagyban meghatározza, hogy a test hogyan reagál, mit enged meg magának és mit nem. Aki nem csinált semmit vagy piszkálódott, az nem tudta átadni magát a zenének és a keretjátéknak, nem tudott belemenni az adott helyzetbe.

Ha megvan a bizalom, akkor a biztonságérzet is kialakul. Ha megvan a biztonságérzet, akkor szabadon, szégyenérzet nélkül fedezhetjük fel a mozgást, a gondolatokat, magunkat és egymást. Ez segítheti a tanulókat a teljes odaadásban és erősítheti hitüket abban, amit csinálnak. A testnek kiegyensúlyozott állapotba kell kerülnie (relaxáció, érintés), onnan lehet építkezni. Alapvetően azonban a biztos nyugalomból kell indulni és oda bármikor képesnek kell lenni visszatérni.

Minden órán visszatért ez a zenére történő szabad mozgás. Szép lassan egyre oldottabb légkör kezdett kialakulni. A zenés mozgásgyakorlat után vezetett beszélgetésre került sor: ki hogyan érezte magát, és mi okozta, ha esetleg nem tudott odafigyelni. A beszélgetésből sok elakadás vagy nehézség felszínre került.

Ezt követően fokozatosan elkezdtem használni az érzékenyítő játékokat. Ezek a játékok az érzések felszínre hozására, azok megtapasztalására, valamint társaink jobb megismerésére fókuszálnak. Egy gyermek számára vonzó, élményt adó egy adott helyzet valódi megélése. Mindig az előzetes beszélgetés során felmerült problémát jártunk körül, játszottunk el. Mindig arra irányítottam a közös munkát, hogy találkozzanak önmagukkal, a saját döntéseikkel, napi hangulatukkal, érzéseikkel. Ezeket ne nyomják el, ne mutassanak mást helyette, hanem forgassák be, alakítsák át teremtő energiává. Az én feladatom az volt, hogy ehhez a rátaláláshoz megfelelő közeget legyek képes teremtani és azt megtartani. A gyermek lelkesedése, az emberbe vetett hite és odaadása nélkülözhetetlen a közös munkában.

A két osztállyal folytatott közös munkát követte magának **a színjátzó csoportnak a létrejötte**, amely a legnagyobb érdeklődést mutató gyerekeket gyűjtötte egybe. Mindezt egy 10 kérdésből álló játékkal alapoztam meg.

10 kérdés (Ez vagyok én)

Leültem az osztályt, kapott mindenki egy fehér papírt, felírta a nevét és azt a 10 kérdést, amit lediktáltam.

1. Mitől félsz a legjobban?
2. Mit csinálsz, ha unatkozol?
3. Milyen vagy, amikor haragszol?
4. Mitől leszel szomorú?
5. Mikor vagy a legfáradtabb?
6. Hol érzed magad biztonságban?
7. Mivel/kivel szeretsz a legjobban játszani?
8. Kit/mit szeretsz a legjobban?
9. Mitől nyugszol meg, ha dühös vagy?
10. Mitől/kitől leszel boldog?

Minden kérdést csak egy mondatral lehetett megválaszolni. A lényeg, hogy azt írja le a papírra a kérdés elhangzása után, ami éppen eszébe jut, radirozni, javítani nem lehetett. (A kérdésekre adott válaszokat az alábbi példában átírtam egyes szám első személyre, a konkrét neveket helyettesítettem.)

(Név: .....) vagyok

Meteortól, a vulkántól és a földrengéstől félek a legjobban. Ha unatkozom, akkor heverésem általában. Ha haragos vagyok, akkor magamban csúnya szavakat mondok. Szomorú akkor leszek, ha magányosnak érzem magam, és ha nem játszanak velem. Legfáradtabb akkor vagyok, amikor iskolába kell jönni. A díványon a plüссеim között érzem magam a legbiztonságosabban. A-val, B-vel és Stick bottal szeretek a legjobban játszani. X-t, Y-t és W-t szeretem a legjobban. Megnyugszom, ha nem lesz többé iskola. Boldog leszek, ha a természettel vagyok, meg ha a barátaim velem vannak.

Ezt követően a gyerekek felolvashatták az osztály előtt, amit írtak.³ Számomra is meglepő volt, hogy *majdnem mindenki úgy döntött, felolvassa*. Utána tudtunk beszélgetni ezekről a problémákról az adott osztályban (például ketten is azt írták, hogy egy osztálytárstól félnek a legjobban, pedig látszólag a legjobb barátság volt közöttük). Így ezzel a gyakorlattal sikerült felszínre hozni, majd átbeszélve feloldani a kialakult, régen fennálló konfliktusokat.

Világossá vált számomra, hogy sok összeütközés azért keletkezik egy adott csoportban, mert a gyermek nem ismeri fel a saját érzelmeit, valamint a társai érzelmeit sem. Nem érzékeli, hogy épp bánt, vagy esetleg túlzottan szeret.

A másik irány, ami fontos volt a csoportban, és mindenképpen foglalkozni kellett vele: a biztonság és a félelem. Ez adta a sarokpontokat a darabhoz.

Mindkét osztályban megadtam a lehetőséget, hogy aki kedvet érez, járjuk körül az addig felszínre került problémákat, és hozzunk létre egy darabot közösen. Mindkét osztályból 8-8 gyermek jelentkezett, így alakult meg a MesterCraft csoport.

MesterCraft csoportmunka

Az iskolánk mottója: *Mindenki jó valamiben!*

Ezt én úgy fordítottam magára a csoportra, hogy a történetbe mindenki adja bele saját magát.

Központi gondolat, a darab váza a következő volt:

Otthon-itthon téma, kuckózás, játék, képzelet, unatkozás otthon, szabadidő, szünetben folytatott szabad játék.

Egyedülkéntben a félelem megszületése, mindez hogyan hat egy gyerekekből álló csoportra, gyerekekre, akik magukra maradnak?

Hogyan dolgozzák fel, vagy hogyan szabadulnak el az indulatok?

Játék, ami eldurvul. Kell a kontroll?

Hogyan lesz a félelem vezérmotívum?

Mottó: Kell egy hely, ahol biztonságban érzem magam.

Felkértem Kiszely Diánát, hogy írjon darabot az adott problémakörre. (*Kiszely Diána beszámolója a műhelynapló végén olvasható.*)

A Kockó munkafolyamata színpadra készülve

³ Szerkesztői jegyzet: **Csak addig biztonságos ez a gyakorlat, ameddig magunknak írunk.** A 10 kérdés megválaszolásával megpróbálunk rövid válaszokat adni saját magunknak a személyünket érintő fontos témakörökben. Abban a pillanatban, hogy a válaszainkat felolvassuk, veszélyes ön- és társismereti területre jutunk, **aminek nem az osztály és nem az osztálytermi munka a jó terepe**, hanem egy rendszeresen összejáró, zárt csoport. *A színjátszó csoportok is lehetnek ilyenek.* Az első kérdésnek a gyerekek által történő átírása a „mitől félsz” helyett „kitől félszre”, főként, ha csoporton belüli kerülne megnevezésre, még inkább veszélyes. Használható megoldás, hogy ha a munkafolyamat vezetője beszedi a lapokat, neki jelentenének azok segítséget a továbbiakhoz, és azok ismeretében döntene arról, hogy miként folytatja (például arról, hogy mely kérdéseket lenne jó közösen megbeszélni; akár ki is oszthatja ismét a lapokat, de dönthet úgy is, hogy ezt nem teszi).

Mivel a csoport életében, az előadás témájának megválasztásában és a szöveggönyv kidolgozásában is rendkívül fontos szerepe volt ennek a kérdéssornak, nem hagytuk ki a műhelynaplóból, **de úgy véljük, általános gyakorlatra nem ajánlható a leírt forma.**

Fontos számomra a mozgás, ezért, mint említettem, mindig nagy hangsúlyt fektetek a szabad mozgásra: a csoporttal is, akárcsak az osztályokkal, minden óra elején szabad mozgással kezdünk.

Ezt a gyakorlatot gyakran használom csoportkezdésre: első lépésként egy nagy zárt körben állunk, majd egymás után mindenki egyenként kimondja a nevét és tesz egy spontán mozdulatot, ezzel kifejezve azt, hogy most éppen hogyan érzi magát. Átélik és kifejezhetik érzéseiket mások előtt. Mindig én kezdem a kört egy spontán mozdulattal, ezáltal modell lehetek a gyerekek számára, és ez oldhatja bennük a feszültséget. Az ismerkedés oldott hangulatot eredményezett, ahol a kuncogás mellett érzékelhető volt az erős figyelem. A legtöbb fiú a karját, vállát és fejét használta. A második körben mindenki megismételte saját mozdulatát, valamint az előtte lévők által bemutatott mozdulatokat egymás után. Ez a gyakorlat a memóriát, a figyelmet és az egymásra való odafigyelést erősíti. Majd a bemutatkozás után saját mozdulatával el lehetett kezdeni a szabad mozgást a térben, amit egy kis idő után zenével töltöttem meg. A zene végére instrukciót adtam, ami a következőképpen hangzott: „Mindenkinek találja meg a saját kis szigetét a térben! Érkezzen meg oda, és csendesítse le a mozgását! Fejezze be, amit még a gondolataiban elkezdett, majd feküdjön le a földre! Figyeljen befelé, a légzésére és a testére!” Ezután újra kialakítottuk a zárt kört, és szóban elmondhatták benyomásaikat, azt, hogy miként érezték magukat gyakorlat közben. Nagy volt a lelkesedés, és mindenki nyitott, oldott hangulatban volt. A szabad mozgás mindenkinél másképpen alakult. Voltak, akik szinte átszellemülve, nagy, heves kitérésekkel betöltötték a teret, voltak, akik próbálták leutánozni a másikat, de alapvetően mindenki próbálta bejárni a teret.

Egyéni és páros játékok

Később olyan játékok következtek, amelyek a darab megalkotásának előkészítői lehetnek, mint a vakvezető- vagy a szoborjáték. Az eddig ismertetett gyakorlatok már igényeltek bizonyos kapcsolattartási készségeket, azonban a most következő feladatok a kontaktusteremtés tudatos megfigyelését segítik.

Az első vakvezető játéknál, közel hívtam a gyerekeket, és halk szavakkal beszéltem nekik a felelősségről. Arról, hogy a következő játékot csak akkor lehet és csak akkor érdemes játszani, ha a feladatot vezető személy hiánytalanul, száz százalékosan vigyáz a másokra. Soha nem fordulhat elő, hogy a csukott szemmel mozgó társát nekivezeti valakinek vagy valaminek. A játék akkor működik jól, ha a vezető valóban vigyáz a másokra, a vezetett pedig képes egészen rábízni magát.

A másik nagyon fontos feladat a szoborjáték, amely valójában önmagunk játéka bizonyos határok között. Ezt a játékot is sokszor használom a csoportjaimban, függetlenül attól, hogy alsó vagy felső tagozatosokkal, esetleg gimnazistákkal dolgozom éppen együtt.

Peter Brook állítja *Az üres tér* című könyvében (tartalmi idézet), hogy három dolog kell a színházhoz: egy tér, benne legalább egy ember, és egy másik, aki ezt nézi.

A játék ezt az alapelvet használja fel. Létrehozunk egy teret, leülünk vele szemben, vagy köré, és hagyjuk, hogy valaki bemenjen. A konkrét feladat a következő instrukció szerint működik: „Menj be egy képzelte fénykörbe egy cipővel, vagy bármilyen apró tárggyal, és mutass egy szobrot! Maradj mozdulatlanul egy kicsit, aztán gyere ki! Ezután menj vissza, csinálj valami mást!” Ekkor egy másik személy álljon mellé, akit szintén megnézünk. Ezután az első kijön és külön

is megnézzük a másodikat, végül ő is kijön a térből. Ez már lehet a darabhoz tartozó első kompozíció, amelyet a feladat végén meg is beszélünk. Ha ez a játék jól működik álló szobrokkal, akkor később is jól fog működni oda-vissza mozgó szobrokkal.

A csoport egyre jobban kezdett összeszokni, és elég erős energiákat képviseltek. Jelen volt a figyelem, a fegyelem – és a munka. Nagyon jól lehetett velük haladni. Ekkor hoztam be Kiszely Dia szövegét: elolvastuk közösen és minden jelenetet átbeszéltünk.

Fontos volt számomra, hogy mindenkinek legyen páros jelenete, valamint, hogy mindenki végig legyen jelen a színpadon, melyet a gyerekekkel játéktérnek nevezünk. Ha nincs épp hangsúlyos páros jelenete valakinek, akkor szemlélként kísérelje végig a történetet. Így mindenkitől végig elvártam az erős jelenlétet és figyelmet. Első lépésben a jelenet vázát mozgással követtük le, majd folyamatosan építettük bele a szöveget.

Beszélni azonban valóban nehéz volt számukra. Ami segített nekik, hogy beszereztem egy reflektort (munkalámpát) és bekapcsoltam. Ezzel egy varázslatos tér keletkezett számukra, és egyre jobban oldódtak fel a térben és a szövegben egyaránt. A jelenetek belső terét ki kellett dolgozni, meg kellett találni közösen. Minden jelenetet felcímkéztem aszerint, hogy milyen helyzetek és érzelmek vannak jelen. Így tudtam a gyerekeknek átadni, és megmozdítani őket a szerepben. Egyszerű jeleneteket helyeztünk térbe, majd bevittünk apró, hétköznapi mozgásokat (pl. focizunk az udvaron). Amikor az apró, hétköznapi mozdulatok is megvoltak, a szöveg is rákerült, akkor elvettünk mindent, ami pótcselekvés. Így alakult ki a darab váza.

Ezzel a darabbal jelentkeztünk 2020-as WSO-ra. Ekkorra már majdnem elkészült a teljes darab, de sajnos a pandémia közbeszólt.

Nagy energiát adott az akkori zárás előtti utolsó próba, amire 2020. március 13-án került sor. Végre egy egész délután próbálhattunk. A gyerekek nagyon élvezték, és fontos dolgokat fogalmaztak meg azzal kapcsolatban, hogy számukra miért jó a színjátszás. Ezeket a mondatokat felhasználtam a munkavideóban, amely 2020 novemberében született, mintegy az elmaradt fesztiválon való bemutató pótlásaként. Egyébként a munkáim során mindig hasznosnak találom a diákokkal folytatott beszélgetések valamilyen formában történő rögzítését, felhasználását, mivel ez sokat segít abban, hogy a gyerekek gondolataira alapozva, az ő szemüvegükön keresztül nézve tudják az adott jelenetekhez instrukciókat adni. Ezáltal ők maguk sokkal közelebb kerülnek karakterhez, érzéshez vagy párbeszédhez, amit eljátszanak.

Kockó filmre hangolva

2020 szeptemberében, a pandémia első hulláma után jöhettek a gyerekek iskolába. Az első nehezítő körülmény felbukkanása után (nem lehet vegyíteni a gyerekeket, osztályokat) jött az újragondolás és -tervezés. Nem szerettem volna, ha a csoport megszűnne, és elvesznének ezek az értékes pillanatok, helyzetek. Nagyon motiválóan hatottak rám a gyerekek márciusi mondatai, hogy mennyire fontos volt nekik az együtt töltött idő és a csoport. De azt nem lehetett tudni, mikor vegyíthetem újra az osztályokat, bizonytalan volt minden.

Eközben jött egy feladat: az október 23-i műsor megrendezésére engem kért fel az iskola. Az eredeti elképzelésem egy rádiójáték volt, de ekkor felötlött bennem a film gondolata.

Izgalmasnak találtam a filmben rejlő megoldásokat, helyzeteket, a vágás kínálta lehetőségeket. Külön lehet felvenni a jeleneteket és adott helyzetben a párbeszédet, majd utómunkával létrehozni a részekből egy egészet. Nem készítettem eddig soha filmet, csupán lelkes rajongója voltam a művészfilmeknek fiatalként. Nagy hatással volt rám annak idején Lars von Trier

Dogma 95 avantgárd filmes mozgalma. Adott egy kézi kamera és a valóság. Ennek a mezsgyéjén kezdtem el gondolkodni a *Kockó* kapcsán is. Ha nem vehetném a gyerekeket, akkor filmre veszem őket. Leszögeztem magamban, hogy a már kész jeleneteket áthelyezem egy valós helyszínre, például az iskolaudvarra. Ezen kívül van egy izgalmas helyszíne az iskolának, mégpedig a labirintusszerű pincéje, amit színpadként ugyan nehéz volt használni annak idején, de a filmnek megadta az alaphangulatát.

A másik nagy gond és probléma, amivel szembesültem, maga az infrastruktúra, pontosabban annak hiánya volt. Kamera, hangtechnika, fénytechnika, és természetesen az utómunka. Pénz nem volt rá. Kihívás elé állított ez a helyzet, és ez valahogy sarkallóan hatott rám. Valamilyen formában sikerült elhárítani az összes akadályt. Az egyik kolleganóm, Molnár-Götz Hajnalka, felajánlotta fényképezőgépét, amely videokameraként is használható. A fénytechnikánk egy munkalámpa volt. A vágást pedig egy 12 éves diák készítette, aki egyébiránt SNI-s tanuló.

Fél év megfigyelés

Február végén vehettem először a gyerekeket. Addig külön csoportban, maszkban készültünk a darabra, fejben. Az időt és energiát kihasználva beszédgyakorlatokat végeztünk, illetve végigbeszéltük a jeleneteket, és minden lépést fejben rögzítettünk. Ebben a munkafolyamatban nekem a megfigyelés jutott. Hogyan beszélnek, gesztikulálnak, mozdulnak meg a gyerekek szöveg közben. Hiszen akkor még csak fejben tudtam elképzelni, hogyan fognak kamera előtt létezni. Ahhoz, hogy a film összeálljon, ismernem kellett a gyerekek határait és képességeit. Sokat segített számukra, hogy már vannak kész jeleneteink, melyeket egy az egyben sikerült átmentenünk a filmbe.

Már január végén elkezdtük a munkát Alex monológjaival. Tulajdonképpen engem is teljesen megdöbbenett, hogy működik a rendszer, amit fél év alatt felépítettünk. A gyerekek a szöveg és az ismert helyzetek hatására biztonsággal és természetesen mozogtak a kamera előtt. Kevés megsegítéssel, könnyedén kezdtük el felvenni a jeleneteket. Minden percét nagyon élvezték. A cél az volt, hogy végig felvegyük mind a hét jelenetet, ahogyan az a darabban szerepel. Mivel azonban a szöveg színpadra íródott, a kivitelezésben adódtak nehézségek. A színpadi változatban sok szimbolikát használtam, a filmben pedig valóságközelibb élményt szerettem volna átadni.

Ennek a változatnak, a filmes munkának a gyerekek szerint az volt az előnye, hogy ha nem sikerült valami, azt felvehettük újra. A hátránya viszont, hogy a gyerekek nem lineárisan élhették át a történetet: a pandémia és a nehezített körülmények miatt ugyanis csak össze-vissza tudtuk felvenni a jeleneteket. Majd közbeszólt, és ezt a folyamatot is megtörte a második hullám. Végül közel 500 felvétel készült, és ebből állt össze a 32 perces film. Az eredmény ezért nem mondható hibátlannak, de a gyerekekkel megélt közös munka, akarás és élmények koncentrálnak benne. Mindemellett a gyerekeknek egy külön élmény, hogy a munkájuk egy bármikor visszanezézhető alkotásként meg lett örökítve.

A gyerekek gondolataival zárom e műhelynaplót. Ők így élték meg ezt a folyamatot:

„Kalandos volt, amikor a családommal néztem a filmet.”

„Olyan volt, mintha valós lett volna.”

„Eljátszhatunk valaki mást, és fantáziával össze lehetett rakni.”

„Tetszett az, hogy jól együtt dolgoztunk, és lehetett benne focizni. Kamera mögött én jobban éreztem magam.”

a felnőttek számára is sokatmondó legyen, mely a bennük élő gyermeket szólítja meg, a régen elfeledett történeteivel, élményeivel, vágyaival, sérüléseivel.

Meglátásom szerint a 8-10 éveseknek kicsit még zavaros, hogyan is kellene mozogniuk ebben a világban úgy, hogy az jó legyen számukra. Még a lebegés van érvényben a gyerekkor játékosága és felnőttek által sugallt kemény világ között. Emiatt nagyon sok esetben egy magas fokú bizonytalanság és esetlenség jellemző rájuk. Ezért tudnak sokkal erőteljesebben érvényesülni azok, akik természetüknél fogva határozottabbak, erőteljesebbek. Ez nem jelenti azt, hogy ők a főszereplők, a többiek pedig mellékszereplők. Hiszen mindenki főszereplő a saját történetében. Valójában egy színdarab is annyi történetből áll, ahány szereplője van. Ezt is igyekszem szem előtt tartani írás közben.

Nagyon szeretem, hogy gyerekekről lévén szó még lehet igazán őszintének lenni. Természetesen már itt is megjelennek a hozott minták, játszmák, szerepek, de még a legtartózkodóbb mondatokban is őszinteség rejlik. Ezek néha ütnek, váganak, karcognak, de mindenképpen kiélezetté tesznek minden helyzetet.

A darabban felmerülő témákat, játékokat, melyek szerves részei a mai gyermekek mindennapi életének, alaposan körbejárom, utánaolvasok, -kérdzek, hogy minél hitelesebb hátere és eleme lehessen a történetnek. Ebben a darabban ugyan több játék is szóba kerül, hiszen a gyerekek világát is sok ilyen játék hálózza be, azonban a Minecraft elemei a párbeszédekben, interakciókban is visszaköszönnek, gúnyneveken, megszólításokon, utalásokon keresztül is. Ezen kívül a mű címe, a Kockó, illetve a csapat neve, a MesterCraft, is erre a játékra utal valamilyen formában, ezzel egyfajta plusz keretet adva a darabnak.

A történet tehát a gyerekek önvallomásaiból, illetve a történeti vázból indult útjára, mely utóbbi szintén szorosan hozzájuk kapcsolódott, hiszen a velük való munka során került felszínre. Ilyen formán a darab tulajdonképpen „rájuk” íródott. Ennek közvetlen előnye, hogy a gyerekek már az elejétől magukénak érezték a darabot, a saját szerepüket benne, és a szöveg memorizálása is könnyűnek bizonyult. A forgatókönyv első verziója tizenhat szereplőre íródott, majd kisebb szereplőcserék miatt kicsit át kellett formálni, melynek eredményeként végül nem mindenki a „saját” szerepét játszotta. Ám meglátásom szerint így is nagyon derekasan megállták a helyüket.

Bár én magam nem dolgozom az iskolában, a gyerekeket sem ismerem személyesen, s a körülmények folytán nem volt lehetőség a próbákra való betekintésre sem, Eszter beszámolóin keresztül mégis részese lehettem a megvalósulási folyamatnak. A kialakult helyzet miatt a darabot sajnos nem sikerült színpadra állítani, a szereplőcserék is okoztak némi fennakadást, s a szűkségszerű forgatást sem volt mód teljesen végigvinni, ezért előfordulnak benne dramaturgiai hibák. Ennek ellenére a magam részéről ezt *a kisfilmmé lett színdarabot* teljes értékű alkotásnak érzem, mely minden alkotó meglepedésére szolgálhat.

